БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

81 (8301) | 1957 оной апрелиин 5, пятница | Сэн 20 мүнгэн

ПАРТИЙНА БЮРО

Коммунистическэ партиин XX съездын болоһоор жэлһээ үлэжэ байна. Энээхэн болзор соо манай партиин, бүхы советскэ арадай ажабайдалда горьтой ехэ хубилалтанууд болоо. Хамтаараа зүбшэн хэлсэжэ хүтэлбэрилхэ ленинскэ ёһо гуримай һэргээгдэн бэелүүлэгдэһэнэй ашаар партийна организацинуудай, жиирэй коммунистнуудай үүсхэл хэшээл үзэгдөөгүй ехээр дэбжэжэ, ажахын болон культурна байгуулалтада манай нилээд ехэ амжалтанууд туйлагдаа.

Партийна суглаан коммунистнуудай бүхы хүсэл зорилгые элишэлэн харуулдаг тула партийна эхин организацие хамтаараа хүтэлбэрилгын орган болоно. Партийна суглаануудай хоорондо партийна бюро организациингаа бүхы ажал-ябуулгые хүтэлбэрилнэ. Партбюрогой гэшүүд олоной найдабарида хүртэһэн этигэмжэтэ нюурнууд мүн. Тиимэһээ партбюро коммунистнуудай дурадхалнуудые анхаран абажа, партийна суглаанай баталан абаһан шиидхэбаринуудай дүүргэлтые хинан шалгаха, тэдэниие бэелүүлхэ тушаа тодорхой хэмжээ абаха зорилготой.

Суглаанууд дээрэ абтаһан шиидхэбаринүүдые шадабаритайгаар бэелүүлдэг болоһон партбюронууд яһала олон. Жэшээ болгон Курумканай аймагай Молотовой нэрэмжэтэ колхозой партийна бюрогой ажал-ябуулгые абаад үзэе. Партбюро парти доторой демократие наринаар сахихые оролдоно. Партиин Уставай эрилтые наринаар дүүргэхэ эрилтэ коммунист бүхэндэ табина. Партийна суглаа бэлэдхэлгэдэ ганса секретарь, партбюрогой гэшүүд хабаадана бэшэ, харин жиирэй коммунистнар эдэбхитэйгээр хабаадуулагдадаг.

Зүгөөр, партийна суглаа һайнаар бэлэдхэжэ үнгэргөөд, шиидхэбэри баталан абаха гээшэ табигдаһан зорилго бэелүүлгын миил эхиниинь болоно. Молотовой нэрэмжэтэ колхозой партбюро суглаанай һүүлээр шүүмжэлхы ажаглалтануудые анхаран хаража үзөөд, коммунист бүхэндэ тодорхой даалгабари үгэдэг, баталһан шиидхэбэреэ болзор соонь бэелүүлхые оролдодог.

Партбюрогой ажал-ябуулгаяа зүбөөр эмхидхэһэнэй ашаүрэ элеэр харагдана. Тус колхоз богонихон болзор соо хонин һүрэгэйнгөө тоое хоёр дахин олошоруулаа. Мүнөө эндэхи коммунистнууд һү, мяха, ноолһо бүри ехээр абадаг болохын түлөө зоной дунда ехэ хүдэлмэри ябуулна.

Яруунын аймагай «Путь социализма» колхозой партбюро мүн лэ коммунистнуудай эдэбхи хэшээлые дээшэлүүлжэ, артелиин ажалай олон орёо асуудалнуудай оншыень олоод лэ зохистой зүбөөр шиидхэдэг болонхой.

Тиибэшье, партийна олониитын ажаглалта, дурадхалнуудта ханамжагүйгөөр хандаха, хамтаараа хүтэлбэрилгые тоодоггүй ушарнууд зарим парторганизацинуудта гарана. Түнхэнэй аймагай XVII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой партбюрогой хүдэлмэридэ горьтойхон дутагдалнууд бии байна. Партбюрогой гэшүүд шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлгэ үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, дутагдалнуудта эбсэшэгүйгөөр хандаха ябадалда анхаралаа хандуулнагүй. Иимэһээ зарим коммунистнууд таарамжагүй ябадал гаргадаг, партийна суглаанай шиидхэбэриие бэелүүлхын түлөө оролдодоггүй байна. Үбэлэй сагта һү һаалгые хоёр, хоёр хахад дахин дээшэлүүлхэ тушаа эндэ хэдэн удаа хэлсэгдэһэн, хэды тогтоол абтаһан аад, мүртэй хубилалта болоогүй. Энэ колхоз гахай олоор шахажа, мяха ехээр абаха арга боломжотой юм. Теэд энэ арга боломжонуудые элирүүлэн хэрэглэхэ тушаа партбюро мүртэй юумэ хэнэгүй.

Хамтаараа зүбшэжэ хүтэлбэрилхэ гээшэ гансал суглаа, хураал үнгэргэлгөөр хизаарлаха хэрэг бэшэ. Энэ аргые үдэр бүриингөө хүдэлмэриин гурим болгохо шухала. Ажалшадай дунда эмхидхэлэй, ойлгууламжын хүдэлмэри үдэр бүри үргэнөөр ябуулжа, ажахын, культурна байгуулалтые зүбөөр хүтэлбэрилхэ хэрэгтэй.

Нүгөөдэ талаһаа партийна суглаануудай хоорондо партбюрогой заседанинуудые болзор соо үнгэргэжэ, гол шухала асуудалнуудые хамтаараа зүбшэжэ шиидхэхэ шухала. Партбюрогой гэшүүдэй харюусалгые дээшэлүүлхын тулада тэдэнэртэ ажахын эгээн шухала һалбаринуудые даалгахада зүбтэй байһаниинь дүй дүршэл харуулна. Партбюрогой гэшүүн тодорхой участогой түлөө харюусаха ёһотой.

КПСС-эй XX съездын табиһан зорилгонуудые амжалтатайгаар бэелүүлхын тулада ажалшадай дунда эмхидхэлэй хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха, партиин ЦК-гэй декабрьска, февральска Пленумүүдэй тогтоолнуудые, мүн партиин обкомой IV пленумэй шиидхэбэринүүдые хүн бүхэндэ һайнаар ойлгуулжа, ажал хэрэгээ зүбөөр эмхидхэхэдэнь тэдэндэ туһалха, бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллаха бүхы арга нүхэсэл байгуулха хэрэгтэй. Энэ зорилго бэелүүлгэдэ партийна эхин организацинууд бултадаа, тэдэнэй бюронууд бүхы анхаралаа табиха ёһотой.

Республикын колхозуудта һү һаалгын ябаса тухай

1957 оной апрелиин 1-нэй мэдээн

Аймагууд	Һү һаалгын бүхыдөө дээшэлһэниинь (нёдондоной энэ үеынхидэ орходоо процентээр)		Үнеэн бүриһөө һаагдаһан һүн (килограммаар)	
	Ажахын жэлэй 6 һарада	Тэрэ тоодо март һарада	Ажахын жэлэй 6 һарада	Тэрэ тоодо март һарада
Кударын	130,0	114,9	350,7	82,7
ргажанай	148,2	122,2	264,5	48,5
урын	202,0	240,4	516,5	119,5
дын	169,5	149,2	498,6	107,6
уунын	136,8	127,9	397,1	88,1
играйн	143,4	116,8	382,1	97,1
каменай	131,1	123,0	191,5	42,5
олгын	142,8	129,5	488,1	115,1
банскын	144,5	137,8	437,3	100,3
нэнгын	105,5	85,8	247,2	53,2
дарын	168,5	177,2	491,5	115,5
румканай	160,7	153,7	317,7	69,7
хтын	185,2	194,1	537,6	140,6
харшэбэрэй	139,1	133,0	429,4	90,4
ын	96,4	118,2	40,7	2,7
байкальска	136,4	81,4	615,5	136,5
энгын	164,4	154,3	602,0	130,0
багатайн	163,1	131,4	624,2	156,2
нин	160,3	178,4	275,0	67,0
нэй	108,1	103,7	289,2	79,2
рин	118,6	108,3	326,8	73,8
СОВХОЗУУД:				
дэм»	171,0	156,3	870	226
уунын	126,8	113,4	571	108
ьёогой	122,7	91,4	619	135

Бурят-Монголой МТС-үүд, совхозуудай бүхы хүдэлмэрилэгшэдтэ

Машинно-тракторна станцинууд болон совхозуудтахи механизаторнуудай республиканска зүблөөндэ хабаадагшадай хандаһан

ХАНДАЛГА

Хүндэтэ нүхэдүүд!

Манай орон гайхамшагта саг үедэ оршоно. Үргэн уужам Эхэ оронойманай нютаг бүридэ ажаһуудаг советскэ хүнүүд Агуухэ Октябрьска социалистическэ революциин дүшэн жэлэй ойн һайндэрые туйлай ехэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр угтахаар бэлэдхэжэ байна. Заводууд, фабрикануудта, машинно-тракторна станцинууд, колхозууд болон совхозуудта ажалладаг олон миллион советскэ хүнүүд зургаадахи табанжэлэй хоёрдохи жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын тула эршэ зоригтойгоор тэмсэнэ.

Хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэдтэ, тэрэшэлэн совхозуудай ажалшадта КПСС-эй Центральна Комитедэй, ССР Союзай Министрнүүдэй Соведэй хандаһан Хандалгые бидэнэр, Бурят-Монголой машинно-тракторна станцинууд болон совхозуудай механизаторнууд республиканска зүблөөндэ сугларжа зүбшэн хэлсээд, нэгэн дуугаар һайшаагаабди. Республикынгаа хүдөө ажахын бүхы һалбаринуудые саашадань хүгжөөхэдэманай энэ хандалга дайшалхы программа боложо үгэхэ байна.

Газараа һайнаар элдүүрилдэг болохын, хүдөө ажахын культурануудай ургасые дээшэлүүлхын тулада ехэ үүргэтэй байһанаа бидэнэр һайн мэдэнэбди. Ниитын мал ажалые хүгжөөхын, мяха, һү, ноолһо, үндэгэ ехээр абадаг болохын тулада хүдөө ажахын культурануудай ургасые дээшэлүүлхэ гээшэ угаа ехэ удхашанартай байна. Ажал ба зөөри багаар гаргашалаад, шадаал һаа ехэ продукци колхозуудай абадаг болохын тулада бидэнэр булта һайнаар ажаллаха ёһотойбди. Колхозууд болон совхозуудай экономикые саашадань бэхижүүлхын, совет тосхонуудтахи ажалшадай материальна, культурна байдалые һайжаруулхын тулада ехэ туһа нэмэри хэхэ гээшэ манай нангин уялга болоно.

200 мянга гаран гектар шэнэ ба боро газар ашаглаха шухала хэрэгтэ хабаадалсаһандаа бидэнэр, МТС-үүд болон совхозуудай механизаторнууд омогорхолтой байнабди. Колхозууд болон совхозуудай полинуудта хэгдэдэг тракторна хүдэлмэриин шанар зарим тэды һайжараа, мал ажалай фермэнүүдтэхи ажал ехэтэй хүдэлмэриие механизацилхын тула нилээд юумэ хэгдээ. Машинно-тракторна олохон станцинууд тракторна хүдэлмэриин өөрынь үные жэл бүри химдаруулна, машина, тракторнууд болон комбайнуудай ажалай бүтээсые дээшэлүүлнэ.

Манай туйлаһан амжалта үшөөл хангалтагүй байна гэжэ бидэнэр тоолонобди. Совхозууд болон машинно-тракторна станцинуудай, тэрэшэлэн механизаторнуудай ажалда ехэхэн дутагдалнууд бии байһаар. Хэдэ хэдэн МТС-үүд болон тракторна бригаданууд зөөлэн хахалалга хээбди гэжэ нэрэ зүүгээд, элдүүрилгын шанар муудхаана, агротехническэ гурим сахинагүй. Олохон трактористнууд халаанайнгаа даалгабариие дүүргэнэгүй. Машина, тракторнуудые ашаглалгада зохихо гурим тогтоогдоогүй, хүдөө ажахын хүдэлмэриин халуун үе соо машина, техникэ миин байна, эбдэрнэ. Тракторнууд, комбайнууд болон хүдөө ажахын машинануудые бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаха түрүү дүй дүршэл муугаар хэрэглэгдэнэ. Энээнһээ шалтагаалан хүдөө ажахын культурануудай ургаса хаа хаанагүй дээшэлүүлэгдэнэгүй.

Нүхэдүүд!

Хабарай тарилгын халуун үе дүтэлжэ байна. Хабарай тарилгада һайнаар бэлэдхээд, тэрээнние богонихон болзор соо, агротехническэ заабариин ёһоор үнгэргэхэ гээшэ манай арюун уялга мүн. Хабарай тарилгые амжалтатайгаар үнгэргэхэ гээшэ бидэ, механизаторнуудай дайшалхы зорилго болоно. Бидэнэр хабарай тарилгые һайнаар үнгэргэжэ, колхозууд болон совхозуудтахи хүдөө ажахын культурануудһаа баян ургаса хуряаха эхи табиха зорилготойбди.

Бидэнэр, механизаторнуудай республиканска зүблөөндэ хабаадагшад, Агуухэ Октябриин 40 жэлэй ойе хүндэтэйгөөр угтахын зорилгоор бүгэдэарадай социалистическэ мүрысөөндэ хабаадалсаха зуураа, мүрысөөндэ хабаадалсан бүхы хүсэеэ элсүүлхыень МТС-үүд болон совхозуудай бүхы механизаторнуудые, эрэгтэй, эмэгэй колхознигуудые уряалнабди. Нэгэшье механизатор мүрысөөндэ хабаадангүй байха ёһогүй.

Хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ гэһэн парти, правительствын Уряада харюу болгон, Октябрьска социалистическэ революциин 40-дэхи ойе ажалай шэнэ амжалтаар угтахын тула бидэнэр, зүблөөндэ хабаадагшад социалистическэ иимэ уялга абанабди:

1957 ондо гектар бүриһөө 12 центнерһээ бага бэшэ ороохо таряа, 100 центнер хартаабха, 130 центнер овощь, 150 центнер кукуруза, мүн силоснэ бусад культурануудые, 30 центнер зелёнко ургуулжа абахабди. Эбэртэ бодо мал бүхэндэ 20 центнерһээ бага бэшэ бүдүүн тэжээл бэлдэжэ, үнеэн бүридэ 10 тонно силос дарахабди. Энэ жэлдэ колхозуудтахи һаамхай үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1200 килограмм, совхозуудта—1600 килограмм һү һаахын, колхозуудтахи хонин бүриһөө 2,4 килограмм, совхозуудтахи хонин бүриһөө 3 килограмм ноолһо хайшалхын, 100 мянгаһаа үсөөн бэшэ гахай шахахын, гүрэндэ мяха, һү 1,4 дахин ехээр тушаахын, үнгэрэгшэ жэлэйхидэ орходоо ноолһо 23 процентээр ехээр тушаахын зорилгоор тэрэ дурсагдаһан зорилгонуудые бэелүүлхэ шухала.

Хабарай тарилгые агротехническэ богони болзорто үнгэргэхэбди. Тиихэдээ агротехникын заабариие нютагайнгаа газарай хүрьһэндэ тааруугаар хэрэглэхэбди. Шэниисэ, хара таряае 6—7 хоногһоо сааша бэшэ болзорто, овёс 4—5 хоногто, зелёнко болохо овёсые 3—4 хоногто тарихабди.

Хабарай тарилгын түрүүшын үдэрһөө эхилжэ техникые бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглахын, халаан бүриингөө даалгабариие трактористнуудай үдэр бүри дүүргэхын, үлүүлэн дүүргэхын тула тракторнуудай, тэрэшэлэн хүдөө ажахын бусад машинануудай заһабарилгын шанарые наринаар шалгахабди.

Ниитын мал ажалай бата бэхи база байгуулха хэрэгтэ кукурузын угаа ехэ удхашанартай байһые хараадаа абажа, кукурузын агротехникые энэ жэлдэ наринаар сахихабди. Кукурузын таригдаха газарта гектар бүриин 10 тонноһоо бага бэшэ үтэг шорой гэхэ гү, 3—4 тонно органо-минеральна холисо гаргахабди. Кукурузые таатай зохид болзорто, нормынь ёһоор тарихабди. Тиихэдээ квадратно-гнездовой арга ехээр хэрэглэхэбди. Энэ үнэтэ культураяа наринаар харууһалхабди.

Хартаабха болон овощь элдүүрилэн тариха хүдэлмэриие механизацилангүйгөөр эдэ культурануудһаа баян ургаса хуряахын аргагүй юм. Тиимэһээ эдэ культурануудай таригдаха газарта органическа үтэгжүүлгэ шадаал һаа ехээр гаргаха уялга абанабди. Колхознигуудай ажалые хүнгэрүүлжэ, хартаабха, овощиин ургасые ехээр дээшэлүүлхын зорилгоор эдэ культурануудые тариха, харууһалха, хуряаха ажалые ехээр механизацилхабди.

Ороохо тарянай валовой суглуулбариие ехэ болгохын, тэжээлэй бата бэхи база байгуулхын тулада шэнэ ба боро газарые саашадань ашаглажа үргэлжэлхэ, хүдөө ажахын бүхы культурануудай ургасые дээшэлүүлхэ гээшэ манай республикадахи шухала зорилгонуудай нэгэн болоно. Энээниие хараадаа абажа мүнөө жэл 100 мянган гектарһаа бага бэшэ шэнэ газар хахалхыень, ургаса ногоо гарадаггүй сабшалан, бэлшээриие хахалжа, ой модо, һөөг бургааһануудые сэбэрлэжэ, тэжээлэй культурануудые тарихыень МТС-үүд болон совхозуудай механизаторнуудые бидэнэр уряалнабди.

Хүдөө ажахын культурануудай ургасые дээшэлүүлхын тулада уһалуури хэхэ газарта шииг нойто тогтоохо гээшэ манай эндэхи эрхэ байдалда угаа ехэ удхашанартай байна. Тиимэһээ хабарай һайрамай уһые һайнаар бариха, таряалангай талмайнуудтахи шииг нойтые саг соонь тогтоохо, тарилгын эхилхын урдахана газарай хүрьһые элдүүрилхэдээ шииг нойто гээхэгүйн түлөө оролдохо гэһэн уялга абанабди. Хахалалга, тарилгын хоорондо забһар гаргахагүйбди, тарилгын үедэ газарай хүрьһые заатагүй жэгдэлэн дарахабди.

Техникээ һайнаар шудалхын, заһабарилгын хоорондохи болзорые һунааха зорилгоор мүрысөө эмхидхэе гэжэ Бурят-Монголой АССР-эй, Читын, Иркутска областьнуудай залуу механизаторнуудта Забайкальска сэрэгшэдэй хандаһан Хандалгые бидэнэр ехээр һайшаан дэмжэнэбди. Забайкальска сэрэгшэдэй Хандалгые анха түрүүн дэмжэһэн Иволгын МТС-эй залуу механизаторнуудһаа жэшээ абахабди.

Хэрбээ машина, тракторнуудые зүбөөр ашаглаад, тракторнууд, комбайнууд болон бусад машинануудай бүтээсые дээшэлүүлээд байбал хүдөө ажахын продуктнуудые ехээр үйлэдбэрилхэ, тэжээлэй бата бэхи база байгуулха зорилгые амжалтатайгаар шиидхэхэ байһанаа бидэнэр һайн мэдэнэбди. Тиимэһээ манда даалгаһан гүрэнэй техникые бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаха, техникэ ашаглаха гуримые наринаар сахиха, машинануудые миин байлгаха ябадалтай эрид шууд тэмсэхэ, тракторнуудые бүхы хүсөөрнь ашаглаха, хүдэлмэриин сагай минута бүхэниие бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаха, хабарай тарилгын дүүрэхэдэ техникээ бүрин бүтэнөөр тушааха уялга абанабди. МТС-үүд болон совхозуудай буусануудта байһан машинануудые эмхи гуримтайгаар хадагалха тушаа һаяын үдэрнүүдтэ бүхы хэмжээ абахабди, тракторна бригадануудтахи техникэ, нефтепродукт гэхэ мэтые һайнаар хадагалхабди.

Тракторнуудые заһабарилгада гаргашалагдаха гаргашые 4 процентһээ бага бэшээр хороохо, запасна частьнуудые, нефтепродукт ба бусадшье материалнуудые шадаал һаа багаар гаргашалха уялга абанабди. Энээнэй ашаар продукциин единицэ бүридэ ажал багаар гаргашалдаг болохобди, тракторна хүдэлмэриин, тэрэшэлэн продукциин өөрынь үные нилээд химдаруулхабди.

Механизаторнуудай ажалай урагшатайгаар ябахын тулада тэдэнэртэ культурна таатай зохид услови байгуулха гээшэ ехэхэн удхашанартай байна. Энэ хэрэгтэ бидэнэршье туһалха ёһотойбди. Энэ жэлдэ тракторна бригадануудай хүсөөр шэнэ полевой стануудые барижа, хуушануудыень заһабарилхыень МТС-үүд болон совхозуудай бүхы механизаторнуудые уряалнабди. МТС-үүд болон совхозуудай буусануудые ногооруулхабди. Нефтебазануудые, спортивна талмайнуудые барихабди, полевой стануудые радиотой болгохобди, душнуудые тодхохобди.

Бидэ, механизаторнууд ниитын мал ажалые хүгжөөлгэдэ техническэ туһаламжа үшөөл багаар үзүүлнэбди. Тиимэһээ мал ажалай фермэнүүдтэхи ажал ехэтэй хүдэлмэриие механизацилгада бүри эдэбхитэйгээр туһалха уялга абанабди.

Уһалууриин сетьнүүдые бэлэдхэхэ асуудалда ехэ анхарал хандуулхабди. Эдэ сетьнүүдые тарилгын урда тээ, ургасын гаража байха үедэ һайнаар хэрэглэхэбди. Уһалууриин шэнэ системэнүүдые бариха, хуушануудыень шэнэлэн заһабарилха, намагтай газарнуудые хатааха хүдэлмэридэ МТС-үүд болон совхозуудтахи газар малтадаг, уһалууриин механизмуудые бүтээсэ ехэтэйгээр, саг үргэлжэ хэрэглэхэбди.

Хуряалгын үедэ ороохо тарянай гээлтэ хоролтые эрид шууд хорообхын зорилгоор бүхы хэмжээ абахабди, тингэжэ хүдөө ажахын культурануудай ургасые дээшэлүүлхэбди. Үнгэрэгшэ жэлдэ хэгдэһэн амяарлан хуряалга туйлай ехэ аша үрэтэй байгаа. Ороохо таряае амяарлан хуряахада ургасын гээлтэ хоролтонь нилээд бага болоно. Шанар һайнтай ороохо таряан хуряагдана. Хуряалгын болзор хороно. Тиимэһээ хуряалгын техникые саг соонь, һайнаар бэлэдхэхэ, энэ жэлдэ ороохото культурануудай талмайн 70 процентһээ бага бэшые амяарлан хуряаха уялга абанабди.

Ороохото культурануудые 10 хоногһоо удаан бэшэ болзорто хуряахабди. Энэ жэлдэ силоснэ культурануудые нилээд ехээр хуряаха байһанаа хараадаа абажа, эдэ культурануудые богони болзор соо шанар һайнтайгаар хуряаха, силос хуряадаг комбайнуудые бүтээсэ һайнтайгаар ашаглаха уялга абанабди.

Тогтууритай һайн ургаса хуряахын тулада сэбэр парай угаа ехэ удхашанартай байһые хараадаа абажа, парые нютагайнгаа сагай уларилтай зохилдуулан предплужнигтай плугаар хахалжа, элдүүрилхыень бүхы механизаторнуудые уряалнабди. Тиихэтээ хамта август һарада эртын пар хахалхабди.

Үбһэеэ таатай зохид болзорто хуряажа үшөөл шаданагүйбди гэжэ мэдэрээд, энэ жэлдэ үбһэеэ богони болзорто хуряаха, үбһэ хуряалгада комплексно механизациие шанар һайнтайгаар хэрэглэхэ уялга абанабди.

Читын областьтой социалистическэ мүрысөөгөө саашадань үргэлжэлүүлхэ шухала байна гэжэ бидэнэр, механизаторнуудай республиканска зүблөөндэ хабаадагшад, тоолонобди. 1957 ондо хүдөө ажахын культурануудһаа һайн ургаса ургуулжа, тэжээлэй бата бэхи база байгуулхын түлөө бүхы колхознигууд болон механизаторнуудай хүсые элсүүлхэ уялга абанабди.

Иимэ ехэ харюусалгатай уялга абаад, энэ уялгаяа дүүргэхэ гээшэ угаа шухала байна гэжэ бидэнэр мэдэрнэбди. 1957 ондо республикын газар таряалангые эрид шууд хүгжөөхын, хүгжэжэ байгаа мал ажалаа тэжээлэй бата бэхи базаар хангахын, ороохо таряа овощь, хартаабха, сахарна свёкло ехээр абахын тулада бүхы хүсэеэ элсүүлхэ байһанаа мэдүүлнэбди.

Бидэнэрэй абаһан социалистическэ уялгануудые дүүргэлсэхыень, партиин XX съездын шиидхэбэринүүд дотор, Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй, ССР Союзай Министрнүүдэй Соведэй Хандалга дотор табигдаһан зорилгонуудые бэелүүлхын, 1957 ондо хүдөө ажахын бүхы культурануудһаа баян ургаса хуряахын түлөө МТС-үүдэй, колхозууд болон тракторна бригадануудай хоорондо социалистическэ мүрысөөе үргэнөөр дэлгэрүүлхыень эрэгтэй, эмэгтэй бүхы колхознигуудые, МТС-үүд болон совхозуудай хүдэлмэришэдые, республикын хүдөө ажахын мэргэжэлтэд болон бүхы хүдэлмэрилэгшэдые бидэнэр уряалнабди.

Энэ уялгаяа дүүргээд байбал Агуухэ Октябрьска социалистическэ революциин 40 жэлэй ойе ажалай эрхим бэлэгтэйгээр угтаха байнабди.

Республикын механизаторнуудай зүблөөндэ хабаадагшад

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) Хүнтэйн МТС-эй тракторна бригадын бригадир В. И. Иванов, энэ МТС-эй эхэнэр тракторист С. У. Гомбоева, Ново-Брянска МТС-эй тракторна бригадын бригадир П. Е. Заиграев, Хоринн МТС-эй комбайнер Б. Ж. Дашицыренов, Ехэ-Кударын МТС-эй суута комбайнер И. Н. Жарников.

ЦЕНТРАЛЬНА ХАРА ХҮРЬҺЭТЭ БЭШЭ ЗОНЫН РАЙОНУУДТА МЯХА БОЛОН ҺҮ ЕХЭЭР АБАДАГ БОЛОХЫН ТҮЛӨӨ

Центральна хара хүрьһэтэ бэшэ зонын областьнуудай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн дээрэ 1957 оной мартын 30-да нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэһэн үгэ

Нүхэдүүд! Зүблөөндэ хабаадагшадай табиһан асуудалнуудта анха түрүүн харюу үгэхыемни зүбшөөгыт.

Профессор Панин иигэжэ асууна: заочноор һуралсаха Бүхэсоюзна хүдөө ажахын институдые болюулха тухай асуудал зүбөөр табигдана гээшэ гү? Заочно һуралсалые хороохо бэшэ, харин бүхы хэмжээгээр дэмжэхэ, үргэдхэхэ хэрэгтэй гэжэ тоолоноб. Энэ институдые үгы болгохо гэһэн асуудал ямар бодолгоор хэн табина гээшэб гэжэ хаража үзэхэ хэрэгтэй.

Үгэ хэлэһэн нүхэдүүд мал ажалһаа ашаг шэмэ абаха тухайда хэлэбэшье, сад тариха шухала байһан тухай нэгэшье хүн хэлээгүй гэжэ профессор Колесников наукануудай кандидат Иванов хоёр записканууд дотороо тэмдэглэнэ. Энэнь зүб ажаглалта байна. Сад тарилгые эрхилхэ хэрэгтэй.

Сад тарилгые мүнөөнһөө эхилхэ шухала. Һайн эзэд һаа, энээниие хэхэ ёһотой юм, тиигээд таанар, хүдөө ажахын түрүүшүүл, эгээл тиимэ һайн эзэд гээшэт. Яблонь, груша, үхэр нюдэн, малина, сливэ гэхэ мэтые ехээр ургуулха хэрэгтэй. Яблоканууд, жэшээнь танай зонодо ургуулагдаһан антоновко гэжэ яблока, урда зүгэй яблокануудһаа дутахагүй ха юм. Тиимэһээ Москва шадарай газарнууд сад тарилгаар бусад газарнуудтал адли шухала— тиимэ район боложо шадаха байна.

Мещерскэ һабтар газар тухай зүблөөн дээрэ нэгэшье хүн юундэ хэлээгүйб гээд баһа нэгэн записка дотор асуугдана. Энээниие рязанайхид бэшэһэн байгаа ёһотой, юуб гэбэл Мещеры гэдэгые ашаглалга тухай тэдэнэр хэлсэһээр үнинэй юм. Энэнь—һайн бодол. Зүгөөр, мещерскэ набтар газарые хатаахын тула ехэ гэгшын зөөри хэрэгтэй. Мүнөө үедэ гүрэмнай тиимэ зөөри табижа шадахагүй байна. Хүдөө нютагуудта үнэн сэхэ ажалшадай хажуугаар колхоз шадар эрьелдээд, хонжоо наймаагаар гэдэһэеэ тэжээгээд байдаг этэгээдүүд мүнөө дээрээ бии юм, теэд һайн колхознигуудта һаад хэхэгүйн тулада тэдэ хонжоошодой ябуулга хэзээ болюулагдаха юм, гэжэ нэгэ записка дотор хэлэгдэнэ. Энэ асуудалай зүб байһаниинь сохомтой. Тэдэ хонжоошодой аяг аашада һаяын сагта эсэс табигдаха бэзэ. **(Альга ташалга).**

Теэд тэдэ хонжоошодые таанад өөһэдөө болюулха үүсхэл гаргажа, газар газартань таатай, гуримтай байдал тогтоохо гэжэ һананабди.

Промышленность болон барилгые хүтэлбэрилхэ хэрэгэй шэнэлэн табигдаха хараатай болоод байхада, хүдөө ажахын ба совхозуудай министерствонууд үгы хэгдэхэ юм гү? Эдэ министерствонуудые байлгаха хэрэгтэй, зүгөөр тэдэниие шэнэдхэн байгуулаад, тон бага аппарат үлөөхэ ёһотой гэжэ һананабди.

СССР-эй Хүдөө ажахын министерство, СССР-эй Совхозуудай министерство штадуудаа шэнээр хаража үзэхэ ёһотой. Республиканска министерствонуудшье мүн лэ штадуудаа шэнээр хаража үзэхэ ёһотой. Үйлэдбэриие сэхэ хүтэлбэрилдэг хүдөө ажахын доодо захын звенонуудые лэ юрэ бэхижүүлхэ хэрэгтэй. Иигэжэ хэлэхэдээ совхозуудай ба МТС-үүдэй директорнүүд тухай, агрономууд, колхозуудай түрүүлэгшэнэр, зоотехнигүүд, бригадирнууд тухай хэлэгдэнэ гээшэ.

Нүхэдүүд, мүнөө хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөндэ хабаадалсажа байхада ехэ таатай болоод байна. Һүүлэй гурбан жэлэй турша соо манай үнгэрэгдэг зүблөөнүүд дээрэ хэлэгдэдэг үгэнүүдэй удха шэнжэнь угаараа хубилаа. Урдань үгэ хэлэһэн нүхэдүүд улад зонмнай хүдөөһөө город руу ябашана, хүдөөдэ залуушуул үсөөн үлэнэ гэжэ мэдүүлдэг байгаа. Теэд мүнөө иимэ юумэн тухай хэлэгдэхэеэ болёо. Тэрээнһээ байтагай, олон хүбүүд ба басагад трибуна дээрэ гаража өөһэдынгөө һайн һайхан хэрэгүүд тухай, туйлалтанууд тухайгаа хэлэдэг. Тэдэнэй заримынь хүдөө ажахыда шэн габьяатайгаар ажаллаһанайнгаа түлөө правительствын үндэр дээдэ шан абаһанаа харуулдаг байна. Нүхэдүүд, энэмнай гайхамшагта үзэгдэл гээшэл.

Оройдоо гурбахан жэл үнгэрөө бшуу. Энэ гурбан жэлэй туршада 40 мянган колхозууд ба совхозууд һү, мяха абалгые хоёр дахин, олониинь—гурба дахин ехэ болгобо. Нүхэдүүд, энэмнай һайн эхи табигдаа гээшэл! Тиигээд энэ хадаа манай ехэнүүд арга боломжонуудые баталан харуулһан эхи захань болоно. Манай урда айхабтар ехэ ажал хүлеэжэ байна. Эндэ үгэ хэлэһэн партиин областной ба районно комитедүүдэй секретарьнууд, колхозуудай түрүүлэгшэнэр, совхозуудай директорнүүд һайн тоо баримтануудые дурдаһан, ехэнүүд уялганууд тухайгаа хэлэһэн байнад. Эдэ уялгануудынь дүүргэгдэхэ юм гэжэ бидэнэр найданабди.

Гэхэтэй хамта, Ивановска областьдо тохёолдоод байһан байдал дээрэһээ харахада тэдэнэй абаһан уялгануудынь дүүргэгдэхэ юм гэһэн этигэл найдабари бии болгоногүй гэжэ Ивановска обкомой секретарь нүхэр Титовто, Ивановска бусадшье нүхэдүүдтэ хэлэхэ хүсэлтэй байнаб. Юундэб гэхэдэ, энэ областиин колхозууд ба совхозууд нёдондо жэлдэ мяха ехээр абадаг болохо тухай һайн уялгануудые даажа абаһан болобошье, тэдээнээ дүүргээгүй. Теэд баһа мүнөө жэл тиимэрхүү байдал тохёолдохогүй юм аа гү, гэжэ асуугдаха байна. Нүхэр Титов, тус областиин бусадшье хүтэлбэрилэгшэд, бүхы колхознигууд ба совхозуудай хүдэлмэрилэгшэд (танай хүн зонтнай һайнууд юм) зохихо тобшолол хэжэ, ажал хэрэгээ заһаха бэзэ гэжэ һананаб. Таанар кадрнуудтай һайнаар хүдэлмэрилхэ, колхозуудай түрүүлэгшэнэрээр шадамар, эршэтэй эмхидхэгшэдые шэлэжэ табиха ёһотойт. Московско областиин нэгэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Люкшин гэгшэ эндэ байлсана. Хэрбээ нүхэр Люкшин танай областиин ямаршье гээгдэнги колхоз ошоо һаа, тэрээниинетнай хоёр жэл соо түрүү болгожо шадаха гэжэ би һананаб.

Нүхэр Люкшин, тиимэ юумэ хэжэ болохо гээшэ аабза?

Нүхэр **Люкшин:** болохо.

Үгышье һаа энэ зүблөөн дээрэ байлсагша нүхэд Генералов, Буянов ба бусад колхозуудай түрүүлэгшэнэрые абажа үзэе. Тэдэнэр ямаршье гээгдэнги колхозые түрүү зэргэдэ гаргажа шадаха байнад. Манай хүнүүд дээшээ дэбжээ, партимнай гайхамшагта кадрнуудые хүмүүжүүлээ. Тэдэнэр манай арадта тон ашатай туһатай юумэ хэжэ байна гээшэ.

Ивановска областьдо тиимэ кадрнууд бии гү? Яаха аргагүй, бии ааб даа. Ивановска область гээшэмнай революционно һайхан заншалтай промышленна область ха юм. Ивановта бүд нэхэгшэд, хатуужамал хүнүүд ажаллажа байдаг юм. Колхознигуудта туһалха, ёһотой гэгшээр туһалха хэрэгтэй. Городто хэрэггүй болоһон хүнүүдые колхоз руу ябуулдаг, «намһаа саагуур, наранһаа наагуур» гэһэнэй жэшээтэйгээр хандадаг ушар манайда заримандаа үзэгдэдэг. Колхозуудые хүтэлбэрилхын тула һайн хүнүүдые һайшаан дурадхаха хэрэгтэй. Тиибэл, тэдэ колхозуудай ажал хэрэгынь амжалтатай һайнаар ябаха.

Нүхэдүүд, мяха болон мяхан эдеэ ехээр абадаг болохо тухай асуудал мүнөө үедэ манай ажахын байгуулалтын үндэһэн шухала асуудалнуудай нэгэниинь болоод байна. Тараян ажалай талаар хэрэгнай һайнаар ябажа байна. Мүнөө жэл ургаса таряагаа һайнаар ургуулжа шадаа һаа, оромнай таряа талханай бүришье ехэ резервтэй болохо байнал.

Энээнһээ дутуугүй эршэтэйгээр мал ажалай хойноһоо оролсохо болообди. Эндэ баһал һайн эхи заха табигдаа юм. Жэшээнь, Смоленскэ областиие абаад үзэе. Революциин урда тээ эндэхид ехэ ядуугаар ажаһуудаг һэн. Тэрээнһээ гадна, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ тэндэхи газар нютаг ехээр һарнюулагдаһан, һандаргагдаһан байгаа. Дайнай һүүлэй жэлнүүдтэ муу хүтэлбэри дээрэһээ боложо тэндэхи хүдөө ажахынь тон задагай байдалда ороһон байба. Тиигээд, 2-хон жэлэй турша соо али зэргын ехэ юумэ хэгдээ гээшэб, хараад үзэгты! Гжатска районой нэгэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Денисенков энэ суглаан дээрэ үгэ хэлээ һэн. Тэрэ хадаа колхозой полинуудай эрхим ажалшад тухай, колхознигуудай хүдэлмэришэ хүдэр гараараа бии болгожо байһан зөөри баялигууд тухай хэлэһэн байгаа. Урдань Смоленскэ областиин нүхэдүүд трибуна дээрэ гаража, үгэ хэлэхээ айдаг байһан юм. Харин мүнөө болоходо областиин ажалшад мүрысөө үүсхэгшэд болоод байна. Энэ юун тухай гэршэлнэб гэхэдэ, хүн зон өөһэдынгөө хүсэндэ этигэдэг болоо. Тиигээд саашадаашье тэрэ этигэлынь хүн зоной сэдьхэл дотор бэхижүүлхэ, абаһан уялгануудыень ажал хэрэгээрнь баталуулжа байха хэрэгтэй.

Ажахые зүбөөр эрхилхын тулада үйлэдбэриие һайнаар мэдэхэ хэрэгтэй. Хүн зоноо миил уряалаад ябаха бэшэ, харин ажал хэрэгые эмхидхэжэ байха хэрэгтэй. Малаа таргалуулхын, шэгнүүрыень нэмээхын тулада колхозууд ба совхозууд үшөөл ехэ гэгшын тэжээл гаргашална. Малай шэгнүүрые нэгэ килограммаар нэмээхын тулада, тэжээлэй 5 единицэ гаргабал зохистой гэжэ тоологдодог юм. Тиигээд зарим һайн ажахынуудта тэжээлэй 5 единицэһээ багыешье гаргадаг байна. Зүгөөр, малайнгаа шэгнүүрые нэгэ килограммаар нэмээхын тулада олохон колхозууд ба совхозууд тэжээлэй 9, мүн дээшэшье единицэ гаргадаг ушар бии. Тиимын тула малаа бэлшээжэ таргалуулха ажал һайнаар эмхидхэдэг болохо ёһотой.

Уһанай шубуу үсхэхэ гэһэн—иимэ шухала асуудалда анхаралаа багаар табинабди. Нугаһадые, бэлшээриин газартай нютагуудта—галуунуудые үсхэхэ хэрэгтэй. Тиибэл мяха ехээр абадаг болоходомнай горьтой туһа нэмэри боложо үгэхэ байна.

Обкомой секретарьнууд, ажалшадай депутадуудай областной Соведүүдэй гүйсэдкомуудай түрүүлэгшэнэр бэлэдхэлэй хэрэгые һайса ойлгожо абабалынь зохистой байгаа. «Мүнөө үедэ энэ хэрэг ямар байнаб? Колхозууд, совхозуудта адуу мал шахагдана. Тиигээд тэрэ мал бэлэдхэлэй эмхинүүдтэ худалдагдана. Бэлэдхэлшэдэй тэрэ малаа нэгэ тээһээнь нүгөө тээшэнь абаашахадаа, мүн үүсэлхынгээ урда тээшье муугаар хаража байһан дээрэһээнь тэрэнь турадаг, тэнхээ тамираа гээдэг байна. Иимэ болошогүй ябадалда эсэс табиха саг ерээ. Областной организацинууд хадаа область доторынь бэлэдхэлэй хэрэгэй ямараар эмхидхэгдэһые өөһэдөө хаража үзөөд, үүсэлгэдэхэ газарынь малые тураангүйгөөр хүргэхөөр—тиимээр ажал эмхидхэхэ тухай бодожо үзэбэлынь һайн байгаа. Тиигээ һаа, хэдэн мянган тонно мяха гээлтэдэ оруулангүй абаха арга олдохо һэн.

Иимэ байдал туйлахын тулада түмэр харгыгаар адуу мал шэрэлгые зүбөөр эмхидхэхэ, малые вагонһоо гаргангүйгөөр тэндэнь байлгаад эдеэлүүлхээр энэ хэрэгые эмхидхэхэ шухала. Тусгаар графигай ёһоор поезднуудые саг сагтань үгэжэ байха хэрэгые һайнаар эмхидхэхэ хэрэгтэй. Мал шэрэжэ ябаһан вагон бүхэндэ автоматическа кормушка, автоматическа уһалуури түхеэрхэ гээшэ тон шухала.

Энэ хэрэгые партиин ЦК-да, Министрнүүдэй Соведтэ тусгаар хиналта дороо абаха, ёһотой һайн гурим бии болгохо, тэрэ гуримые эбдэгшэдые хэһээжэ байха хэрэгтэй гээшэ ха. Манай хэдэн олон түб газарнуудта мал үүсэлдэг томын томо бойнинуудые, мяханай томо томо комбинадуудые барижархёод, үүсэлгэдэхэ малые тэдэ комбинадуудта хэдэн зуун километрһээ асардаг ушар бии юм. Жэшээлхэдэ, Московско бойни дээрэ үүсэлхын тулада малые Украина гү, али Кубаньһаа асарһанай хэрэг байна гү? Тиигээд, малые үсхэгдэһэн газартань үүсэлээд, мяхыень иишэ асаржа байхада болохогүй юм гү? Мяханай үлөөдэһэн үнэтэй гэлсэдэг. Тэрэ юун гэгшын үлөөдэһэн байнаб: араһа, эбэр, туруу, гэдэһэ, тиигээд эбэр, туруу, арһые хайшаншье абаашажа болохо юм. Амиды сарые эбэртэй туруутайгаарнь Москва худар асараад, һүүлээрнь эбэр турууеынь Москваһаа ондоо тээшэ зөөжэ абаашаһанай ямар хэрэг байнаб? Хэрбээ эбэртэ бодо малые абажа үзэбэл, али зэргын ехэ үлөөдэһэ гарана гээшэб? Дунда зэргээрнь абабал, эбэртэ бодо малһаа 50 процентыень үлөөдэһэ, 50 процентынь мяхан гарана бшуу. Энээн тухай бодожо үзэхэ хэрэгтэй, мэргэжэлтэдые хабаадуулжа, һайнаар энээниие шалгаха хэрэгтэй.

Би академик Потемкинһоо бэшэг абаа һэм. Тэрэ хадаа малай үүлтэр тухай бэшэнэ. Энэнь шэнэ асуудал бэшэ юм. Бидэнэр энээн тухай тон ехээр хэлсэдэгшье һаа, тон багаар юумэ хэдэгбди. Шадаад байбал айхабтар һайн үрэ дүн туйлажа болохо юм бшуу. Элдэб үүлтэрэй эбэртэ бодо мал харуулһан хүдөө ажахын кинофильм һая хараа һэм. Үүсэлхэдэ 65—70 процент мяха гарадаг — тиимэ үүлтэрэй мяханай мал тэдэнэй дундаһаа тусгаар шалгаржа харагдана. Манай эрдэмтэд хадаа мяханай ба һүнэй малай үүлтэрнүүдые бии болгохо хэрэгтэ анхаралаа ехээр табиха зэргэтэй.

Һү абалга тухай хэдэн үгэ хэлэе. Малайнгаа ашаг шэмые дээшэлүүлһэнэй, үнеэдэйнгээ тоо толгойе олон болгоһоной ашаар лэ һү ехээр һааха байһамнай эли. Тиигээд һүнэй тоһолигые дээшэнь гаргаха тухай анхаралаа баһал табижа байха хэрэгтэй. Энэ мүн лэ тон шухала асуудал.

Саашань би хадаа хара хүрьһэтэ бэшэ нютагуудта хонин ажалые хүгжөөхэ асуудал дээрэ тогтохо һанаатай һэм.

Хара хүрьһэтэ бэшэ газарта романовска хонидые үсхэхые агитировалһэн нүхэдүүд зүб юумэ хэлэнэ гээшэ. Энэ үүлтэрэй зарим хонидынь нэгэн доро 3—4 хурьга гаргадаг. Зүгөөр 2—3 хурьга гаргадаг ушар захаһаан байдаг. Романовска хони—мяхалиг, түргэн томо болодог мал юм. Тэрэ хониной нооһониинь шэрүүн гэлсэдэг. Гэбэшье, манда шэрүүншье нооһон хэрэгтэй ха юм. Тэрэ саанаа романовска хонин гээшэмнай дээрээ ахагүй, һайн шанартай юм: юуб гэбэл, дэгэл оёхо эрхим арһан тэрээнһээ абтадаг бшуу. Тиимын тула, энэ зонын районуудта романовска хонидые үсхэхын түлөө хамсыгаа шамажа оролсоёл.

Малай тоо бүридхэхэ тухай хэдэн үгэ хэлэхэ һанаатайб. Бидэнэр хадаа колхозуудай малаа үлүүсэ барижа байхагүйнь тула, үбһэ тэжээлээ дэмы гаргашалхагүйнь тула, малай тоо бүридхэхэ болзорые январиин нэгэнһээ октябриин 1-дэ абаашаһан байгаабди. Тэрэмнай тэрэ сагтаа зүб байһан юм. Тиигээд, мүнөө колхозууд ба совхозуудай, районууд ба областьнуудай мал ажалдаа мэдээжэ амжалтануудые туйлаад байхадань, мяха бэлэдхэхэ талаар түсэбөө дүүргэдэг ба үлүүлэн дүүргэдэг болоод байхадань адуу малай тоо бүридхэлэй болзор айхабтар ехэ хамаатай бэшэ болонхой гэжэ һанагдана.

Кукуруза тухай асуудалда дамжан орохомни. Тэжээлэй база һайнаар байгуулаад байбал, мал ажалшье һайнаар хүгжэдэг юм гэжэ хүдөө ажахын хүдэлмэришэд бултадаа өөһэдынгөө дүй дүршэл дээрэһээ мэдэдэг байна. Тэжээлэй үгы һаа, мал ажалые хүгжөөлгэдэ амжалташье байха арганьгүй. Энэ талаар нэгэ бага дээрэ байдалтай Московско областиин колхозууд нёдондо жэлдэ кукурузын эдеэшэн татаһан буурсагые гектарай 187 центнер, ногоо набшаһые гектарай 84 центнер абаһан байгаа. Эндэ Ивановска, Калужска ба бусад областьнуудай нүхэдүүд үгэ хэлээ һэн. Тэдэнэр силос болгогдохо кукурузын, ургасын бүри багаар абтаһан тухайдань хэлэбэд. Тиигээд, кукурузын ногоон набшаһа тиимэ багаар абаха юм һаа, хартаабха таряад, гектарай 120—150 центнер абажа байбал дээртэхэ болоно. Энэнь тэжээлэй 3600—4500 единицэ болохо байна. Үгышье һаа викэ, овёсой холисые таряад 150—200 центнер ногоо абажа байхада бололтой. Энэнь тэжээлэй 3000—4000 единицэ болохо байна. Үгышье һаа, тимофеевкэтэй клевер таряад, гектарай 200—250 центнер ногоо хоёр удаа сабшаад абажа байхада болохо юм. Энэнь тэжээлэй 3600—4500 единицэ болохо байна.

Энээнһээ ямар тобшолол гаранаб гэхэдэ, кукуруза болбол гектарһаа дунда зэргээр 200—250 центнерһээ доошо бэшэ ургаса үгэхэ ёһотой. Хэрбээ тиимэ ургаса абахагүй һаа, тэрээниие тариһанай ашагүй байна. Хэрбээ тиимэ ургаса абадаггүй һаа, кукурузые түрүүн тарижа һураха, зүгөөр тарижа һуратараа — колхоздонь һайнаар ургадаг тэжээлэй ондоо культура тарибал дээртэхэ. Кукурузые багахан талмай дээрэ тарибашье, тэрээнэй хойноһоо һайнаар харууһалха, тиигэжэ гектарай 300 центнер ургаса абаха хэрэгтэй. Нэгэ культурын ургасые нүгөөдэ культурын ургасатай сасуулбал, алинь ехэ ургаса үгэхэ байнаб гэжэ багсааһан бэеэрээ, ехэ ургаса үгэдэг тэрэ культурыень лэ нютагтаа тариха хэрэгтэй бшуу.

Кукурузые хододоол магтажа ябадаг аад, мүнөө болоходоо ондоогоор хэлэжэ, гэдэргээ сухарижа байна бэшэ гүт гэжэ зарим хүнүүд хэлэжэ болохо. Нүхэдүүд, энэмнай гэдэргээ сухариһан ябадал бэшэл. Би хадаа кукурузые ургасын дээжэнь гэжэ тоолодогшье байгааб, мүнөөшье тоолоноб. Кукурузатай тэнсэхэ тиимэ культура үгы юм. Теэд ургасын дээжэнь байгаа хадань, тэрээниие хүсэд һайнаар хүндэлхэ хэрэгтэй бшуу. Тэрэнэй хойноһоо ёһотойгоор харууһалха шухала. Одоо тиигээд байбал, кукуруза харууһалһанай ашые харюулха байна. Ургасын энэ дээжые яндан газарта абаашажа тарижархибал, ямар ургаса абтахаб даа. Кукуруза гээшэмнай гайхамшагта һайн культура гэжэ үшөө дахин дабтанаб. Тиигээд ургасын дээжые шэлэжэ шадахагүй хүн оёор доодыеншье шүүрэдэг лэ, ядахын сагта ажахыда энэншье хэрэг болохо юм бэзэ гэжэ хэлсэдэг. **(Энеэлдээн).**

Областной партийна комитедүүдэй олонхи хүтэлбэрилэгшэд кукурузые мууса мэдэдэг. Энэнь манай ажалда һаад хэнэ.

«Этигэлгүй һаа, эдеэнэй дээжэ амасахагүйт» гэжэ арад зоной дунда хэлсэдэг. Тэрээнэй удхаар хэрбээ али нэгэн хэрэгтэ этигэлгүй һаа, хүн гээшэмнай тиимэл өөдэгүй тулюураар ажалладаг байна. Кукурузада ёһотойгоор этигэһэн хүнүүд энэ культурые баян бардам ажабайдалайнгаа эшэ үндэһэн болгожо шадаһан байна. Гектарһаа 700 центнер ногоон набшаһа, мүн 50-һаа доошо бэшэ центнер орооһо ургуулдаг колхозууд манайда үсөөн бэшэ бии. Нүхэдүүд, колхоздо эды шэнээн ехэ тэжээл үгэхэ ондоо ямар культура байнаб. Тоолоод үзэгты!

Нүхэд, партиин обкомуудай ба райкомуудай секретарьнууд хэрбээ область дотортнай кукурузада этигэлтэй нэгэшье колхозой түрүүлэгшэ бии юм һаань (тиимэ хүнүүд манайда олон бии) туршалга хээд кукурузын шэнжэ шанарые шалгаад үзэгты. Үрэһэ хүрэнгые шэлэжэ олохо, һайн газар таһалха, газарай хүрьһые нягтаар бэлдэхэ, үтэгжүүлхэ, эрхимээр тариха ба элдүүрилхэ хэрэгтэй.

Хэрбээ халуун зун болоо һаа, нютагтатнай кукуруза хүсэдөөр эдеэшэхэ. Хэрбээ бороотой, хүйтэн зун болоо һаа, өөрэгүй—ногоон набшаһа ехээр ургаха. Иихэдээ колхоз хэзээшье һүтэй байха. Тиигээд кукуруза иигэд тиигэд гээд лэ тарижархёо, муугаар элдүүрилээ һаа, поли дээрэ үрмэдэһэнһөө ондоо юумэн ургахагүй. Тиимын тулада би хадаа кукуруза тарижа һураһан, үндэр ургаса абажа шададаг болоһон колхозуудта тэрээниие тариха хэрэгтэй гэжэ хэлэнэб, харин хүтэлбэрилэгшэдынь кукурузын шэмые ойлгоогүй, тэрээниие ургуулжа шададаггүй колхозуудта кукурузые ехэ газарта тарихагүй гэжэ хэлэнэб.

Хүдөө ажахын хэр зэргэ культурнаар эрхилэгдэжэ байһые кукурузаар жэшэжэ сэгнэхэ ёһотой гэжэ һананаб: колхоз кукурузын ургаса ямараар абанаб, тэрээнэй газар таряалангай ажалай культурань тэрэ ургасын хэмжээгээр жэшэгдэхэ болоно.

Московско областиин «Путь новой жизни» гэжэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Арепьев эндэ бии гү, али үгы гү?

Нүхэр **Арепьев:** бии.

—Нёдондо жэлдэ кукурузын ургаса хэды шэнээн абаа һэмта?

Нүхэр **Арепьев:** бүхы тарилгынгаа гектар бүриһөө 402 центнер.

— Тиигээд эгээн ехэ ургасатнай хэды шэнээн байгаа һэм?

Нүхэр **Арепьев:** гектарай 670 центнер.

— Хэды шэнээн газарта кукуруза таряа һэмта?

Нүхэр **Арепьев:** зуугаад шахуу гектарта.

Хараад үзэнэ бэзэт, нүхэдүүд. Энэ бишыхан колхоз зуугаад шахуу гектарта кукуруза тариһан байгаа. Тэрэнэй хахалагдадаг газарынь 426 гектар юм. Би энэ колхозые үнинэй мэдэхэб, үнеэдэйнь фермэ дээрэ ошодогби, зарим һаалишадыень мэдэхэб. Тэндэхи ахалагша һаалишан нүхэр Карташева туһалагшадтаяа хамта зуугаад үнеэдые харууһалдаг. Нүхэр Карташева, Та, хэды шэнээн салин хүлһэ абанат гэжэ асуухадамни, һарадаа мүнгөөр 900 тухайтай түхэриг, мүн тиихэдэ боро бодолооршье үшөө дээрэнь абанаб гэжэ харюусаа.

Хоёр жэлэй саада тээ энэ колхозой правлениин заседани дээрэ байлсаа һэм. Тиихэдэ малай тэжээлгүйбди гэжэ колхознигуудынь хэлсэжэ байһан юм. Концентрат абахын тулада 300 мянган түхэриг гаргашалха гэжэ тэдэнэр бодоһон байгаа. Бидэнэй дурадхалаар колхознигууд түсэбөө шэнээр хаража үзөөд, зарим культурануудай тарилгые бага болгоод, кукурузын тарилга ехэ болгоо һэн. Тэрэнэйнгээ ашаар энэ колхоз концентрат худалдажа абахын тулада һохоршье сагаан гаргаагүй. Хоёр жэлэй турша соо энэ колхозой байдал иимээр хубилһан байна гээшэ. Байдалыень юун хубилгааб гэбэл кукуруза хубилгаһан байна. Хаана хубилгааб гэбэл Москва шадар хубилгаһан байна. «Луч» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Пряхин эндэ бии гү?

Нүхэр **Пряхин:** бии.

Энэ нүхэртэ Социалистическэ Ажалай Геройн нэрээзэргэ һая олгогдоһон юм. Энэ колхозой поли дээрэ би оло дахин ябаа һэм. Нёдондо жэл тус колхоз гектар бүриһөө 300 гаран центнер кукурузын буурсаг набшаһатайнь абаһан, 10 гектар дээрэ га бүхэнэй 700 центнер кукуруза ургуулһан байна. Энэ колхозой сагай уларил бэшэдэйхидэ орходоо дээрэ байгаагүй юм. Тиимын тула һайн колхоздо хүйтэн гасууршье һаад хэжэ шадахагүй болоно. Юумэ бүхэниие бодолготойгоор, тоосоотойгоор хэхэ хэрэгтэй. Тиибэл аша үрэ гарахал байха. Тобшоор хэлэбэл, кукурузын нэрэ гутаахагүйн тулада тэрээниие эзэн ёһоной, һайн гарта үгэхэ хэрэгтэй. Тиибэл энэмнай ёһотой үльгэр жэшээ харуулха байна.

Тэжээлэй люпин тухай хэдэн үгэ хэлэхэмни. Энэ үнэтэй культура юм. Энээниие ургуулхын тулада үрэһэтэй болохо, мүн энээниие ургуулагшадые урмашуулха хэмжээнүүдые хараалха шухала. Люпинэй үрэһые Украина, Белоруссида ургуулжа болоно, тэндэ ургуулдагшье байна. Гэбэшье, Российска Федераци энэ талаар өөрөө үүсхэл гаргаха, таанадта үрэһэ ургуулжа үгэхыень хүлеэгээд байхагүй ёһотойт. Брянска, Курска, Воронежско областьнууд люпинэй үрэһэ ургуулжа шадаха юм.

Сахарна свёкло, тыквэ, кабач
болон бусад культурануудые мал
тэжээл болгохоор тариха хэрэгтэй

Хартаабха тарижа ургуулха т
хай хэлэхэ хүсэлтэйб. Кукуруз
нэгэдэхи һуурида табинаб. Тиигэ
танай зонодо хартаабх
хоёрдохи һуурида табибал зох
гээшэ ха.

Хартаабха али болохо ехээр т
рижа ургуулха шухала. Энэ з
рилго бэелүүлхын тула, хартаа
хын һайн үрэһэтэй байха хэрэгт
Хүдөө ажахын наукануудай докт
нүхэр Лорх эндэ үгэ хэлээ һэн. Т
рэ хадаа бүхы поли дээрээ сорт
вой хартаабха тарихын тула
һайн үрэһэтэй болоё гэжэ з
уряал хэһэн байна.

Ургаса ехэтэй һайн сортнууд
бии болгохынгоо хажуугаар, э
сортнуудаа холин худхангүйгөө
сэбэрээр байлгаха хэрэгтэй. Од
тинбэл аша үрэеэ үгэхэ бай
Сортнуудые холижо худхажа, му
дуулжа болохогүй. Үрэһэ ургуу
даг ажахынуудтай байха шухал
Хүдөө ажахын министерство хад
эрхим түрүү дүй дүршэлые, эрд
ухаанай туйлалтануудые дэлг
рүүлхэ ябадалда анхаралаа таб
ха зэргэтэй.

Илангаяа Москва шадар эрт
хартаабха ехээр таридаг болохо х
рэгтэй. Эртын хартаабхые пар дэ
рэ ехээр тариха шухала. Пар д
рэ тарихын тулада хартаабха б
кукурузаһаа ондоо тиимэ зохи
культуранууд байхагүй.

Мал ажалда, илангаяа гахай т
жээхын тулада бидэнэр хартааб
бури ехээр хэрэглэхэ ёһотой бол
нобди. Хартаабха яажа хэрэглэх
тухай зарим һанамжануудые хэл
хэ хүсэлэнтэй байнаб. Хэрбээ, хар
таабха малтахада бэрхэтэйшэг гэ
шэ һаань, тэрэниие колхознигуу
тарижа ургуулаад, харин гахай
нуудта малтуулдаг байхада яах
бэ. Гахайн тэжээлдэ хэрэглэгдэх
хартаабха тухай би эндэ хэлэнэ
даа. Нүхэдүүд, хартаабха иигэж
хэрэглэхэдээ, хартаабхын сэнгые
гахайн шэгнүүрэй нэмэсын кило
грамм бүриин сэнгые тоолоо
үзыт.

Хартаабха малтангүйгөөр тэнд
гахай оруулжа эдюулбэл ямар байх
тухай колхознигуудтай, совхозууда
хүдэлмэрилэгшэдтэй болон мэргэ
жэлтэдтэй хөөрэлдэхыень ЦК-гэ
хүдөө ажахын таһагай хүдэлмэр
лэгшэдтэ би хэлэһэн байгааб. Рос
сийска Федерациин Хүдөө ажахы
министерствын гахай үсхэбэрилгы
хэрэг эрхилэгшэ главна зоотехни
нүхэр Соколовой, Ленинградай об
ластиин туршалгын станциин науч
на хүдэлмэрилэгшэд нүхэд Астахо
болон Рудаковой зохёоһон тайлба
ри бэшэг намда үгтэһэн байна. Тэ
дэнэр иигэжэ бэшэнэ:

«Хартаабха тарилга үргэдхэхэдэ
илангаяа ургасыень малтажа абэ
хада хүнэй ажал ехээр гаргашала
даха болоно. 1 гектар хартааб
мори хэрэглэлсэн гараараа малтаж
абахада нэгэ хүнэй 38 үдэрэй ажал
хартаабха малтадаг машина хэ
рэглэхэдэ нэгэ хүнэй 23 үдэрэй
комбайнаар хуряахада—нэгэ хүнэй
9 үдэрэй ажал гараха байна.

Хартаабха хуряалгада ба гахай
эдеэлүүлгэдэ хүсэ бага гаргадаг бо
лохын тулада хэдэ хэдэ
областьнуудай колхозууд хартааб
хынгаа тарилга дээрэ гахайнуудай
адуулха арга һүүлэй жэлнүүдтэ
амжалтатайгаар хэрэглэдэг боло
һон байна.

Омско туршалгын станциин нэ
дээнэй ёһоор тариһан хартаабха
дээгүүр гахайнуудые тууха
тэдэ байрадаа байһандаа орходо
бүри дуратайгаар хартаабха эди
дэг, тиигээд хартаабхын 97 про
центыень газарһаань малтажа, эди
дэг байна. Сентябрь, октябрь һара
да 42 хоногой турша соо хартааб
ха дээрэ бэлшээһэн залуу гахай
нуудай амидынь шэгнүүр дунда
зэргээр 74,4 килограммһаа 108 ки
лограмм хүрэтэр нэмэһэн бай
Гахай бүхэнэй шэгнүүр дунда зэр
гээр сүүдхэдээ 809 граммаар нэм
дэг байгаа, харин шэгнүүрыень нэ
гэ килограммаар нэмээхын тула
да тэжээлэй 2,6 единицэ хүрэтэ
орооһо тарян үгтэдэг бай
гаа. Туршалга хэхэ үедэ эдэ гахай
нууд тус бүридөө дунда зэргээр
сүүдхын 9—10 килограмм хартааб
ха эдидэг байгаа. Хартаабхын 146
центнер ургаса гектар бүриһөө аб
таха байгаа һаа, нэгэ гахайе сүүд
хэ соо адуулхын тулада 6—7 ду
бэлжэн метр талмай хэрэгтэй бо
лоно.

Хоёрдохи туршалга хэхэдэ, га
хайнуудынь 57 хоногой турша
хартаабха соо бэлшэхэдээ, байра
даа байгаад шанаһан хартааб
садатараа эдижэ байһан гах
нуудта орходоо 10 процент ехэ
сүүдхэдээ дунда зэргээр нэмэд
байгаа.

(*Түгэсхэлынь 3-дахи нюурта*)

ЦЕНТРАЛЬНА ХАРА ХҮРЬҺЭТЭ БЭШЭ ЗОНЫН РАЙОНУУДТА МЯХА БОЛОН ҺҮ ЕХЭЭР АБАДАГ БОЛОХЫН ТҮЛӨӨ

...нтральна хара хүрьһэтэ бэшэ зонын областьнуудай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн дээрэ 1957 оной мартын 30-да нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэһэн үгэ

(Түгэсхэл)

...риһан хартаабха дээрэ гахай...ые адуулжа таргалуулдаг ...о областиин олон колхозууд ...а һайн үрэ туйлаһан байна. ...айнуудынь сүүдхэдээ дунда зэр...Чапаевай нэрэмжэтэ колхоздо ...800 граммаар, «Новая сила» ...оздо 715—770 граммаар нэмэ... байгаа.

...нинградай областиин туршалта... станциин мэдээнэй ёһоор, ...айнуудые тариһан хартаабха ...түр адуулхада бүхы үрынь 92— ...процентыень малтажа эдидэг ...а. Тиихэдэ, томо эхэ гахайнуу... үдэрэй турша соо 15 кило... хүрэтэр хартаабха, залуушаг ...айнуудынь 4—7 килограмм хар...ха малтажа эдеэд, тэдэнэй ...ынь шэгнүүр сүүдхэдээ дунда ...эр тус бүридөө 450—550 ...маар нэмэдэг байгаа.

...954 оной намар дунда зэргээр ...килограмм шэгнүүртэй 40 залуу... гахай шахажа туршахада, тол... бүридэнь сүүдхэдээ тэжээл ...эр гаргашалагдадаг байгаа ...: бэлшэжэ ябахадаа хартааб... 5,35 килограмм, ногоон клевер ...эжэ эдюулхэдэ). 1,8 ки...рамм, столовоһоо үлэһэн зүйл ...килограмм, таряанай үлөөдэһэн... татаһан гурил 0,9 килограмм ...шалагдадаг байгаа. Ленин...ай туршалгын станциин ажа... иимэ рационой өөрынь үнэ 2 ...риг 10 мүнгэтэ болоходонь, нэ...н амидын шэгнүүрэйнь 1 ки...рамм бүхэн 6 түхэриг 90 мүнгэ ...ута болоно. Мүн лэ энэ тэжээ... рационой өөрынь үнэ бэлшээ... ябажа, өөһэдынь малтажа ...эн хартаабхын орондо шанаһан ...аабха үгөө һаа, 2 түхэриг 90 ...тэ, шэгнүүрэйнь нэмэлтын нэ... килограмм бүхэнэй үнэ 8 тү...г 70 шахуу мүнгэн болохо бай... Тиимэ болохолоороо, хартааб... болон клеверэй тарилга дээрэ ...ай адуулжа шахахада, тэжээлэй ...онной үные 27 процентээр, га... шэгнүүрэй нэмэлтын кило...м бүриин үные 20 процентээр ...даруулжа болохо байна. Тии..., гахай адуулжа эдюулһэн хар...ха хуряаха хүдэлмэри үгы бо...о үгэхэ байна бшуу.

...нинградай областиин туршал... станциин ажахын олон жэлэй ...эн дээрэһээ абажа харахада, ...центнер ороон таряанай зүй... өөрынь үнэ 80 түхэриг, кор...одой—26 түхэриг, хартаабхын ... түхэриг болоно, тиихэдэ га...уудые адуулжа эдюулһэн цент... хартаабхын өөрынь үнэ 25 тү...г гү, али 25 процентээр химда ...дог байна.

...нинградай областиин Гатчин... районой 18-дахи партсъездын ...эжэтэ колхоз гахайнуудаа хэ... жэлэй турша соо тариһан хар...ха дээрээ бэлшээжэ шаха... тиихэдээ тэдэнэйнгээ толгой ...ын шэгнүүрые дунда зэргээр ...хэдээ 550—600 граммаар нэ...эг байха юм.

...56 ондо Орловско, Смоленскэ, ...ска, Ивановска, Калининскэ, ...дловско областьнуудай, Баш...ин АССР-эй хэдэн олон колхоз ...һан хартаабха дээрээ гахай...даа ябуулжа таргалуулдаг бо... байбашье, тэрэ хэмжээ...гынгаа хэр ашаг туһатай бай...ь бүридхэн тодорхойлоогүй ...а юм.

...ртаабхын тусхай тарилга дээ... гахай адуулжа тарга...дааг арга 1957 ондо колхо...ута үргэнөөр хэрэглэдэг боло... тулада иимэ юумэ колхозуудта ...аан дурадхаха хэрэгтэй:

Гахайнуудые шахахын тулада ...э шадарай участогуудта, га...зунай байранууд шадар хар...ха зорюута тариха, тиихэдээ ...аха гахайнуудай толгой бүридэ ...—0,03 гектар, поршоонхонууд... эхэ гахай бүридэ 0,05—0,06 ...ар хүртэхөөр тарилга хэхэ хэ...тэй.

Хартаабхын бүри эртүүр урга...эдеэшэхын тулада хартаабхын...үрэһэнэй зарим хубиин эшыень ...энһээ ургуулха, тиихэдэ хар...ха дээгүүр гахайнуудые ав...ын 1-һээ оройтонгүйгөөр адуул...эхилхэ ба газарай хүрэжэ эхил... тэрэниие үргэлжэлүүлхэ гэжэ ...адаа абаха шухала.

Гахайнуудые загон загоноор ...лхын тулада үбэл байхаһаа ...э шухала болохо түхеэрэлгэ...ые (нүүдэл хорёонуудые, авто...ууринуудые, мүн бусад хэрэг...уудые) бэлдэхэ.

Гахайн адуулганда ябаха ..., тэдээндэ белок ехэтэй тэжээл ...гээр эдюулхын тулада ви... овёс хоёрые, горох овёстой ...жо, мүн тэжээлэй люпин, сои ...н бусад бобово культурануудые ...а, тэрэшэлэн гахайда нэмэлтэ ...эл болгон эдюулхын тулада ...ерэй, люцерэнын болон ондоошье олон жэлэй ногоонуудай тарилгые тусгаарлан таһалжа үгэхэ.

Мүн үбэлэй үедэ гахайнуудаа тэжээлээр һайнаар хангахын, гахайда үгэдэг тэжээл бэлэхэнээр ба үнэ багатайгаар буйлуулан бэлдэхын тулада гахайн тэжээлдэ хэрэглэгдэхэ хартаабхынгаа ехэнхи хубиень түүхэйгээр ногооной хэнзэтэйгээр холижо, мүн холисогүй сэбэрээр силосовалхыень колхозуудта һайшаан дурадхаха.

Эдэ нүхэдэй һанамжа дурадхалнууд иимэл даа. Бүхы колхозууд болон совхозуудай хэрэглэхын тулада энэ дүй дүршэл тухай ном бэшэжэ гаргахыень, тэдэндэ һануулха шухала болоно.

Овощь тухай хэдэн үгэ хэлэхэмни. Москвагай областиин «Большевик» совхозой дүршэлые үргэнөөр хэрэглэхэ шухала, тэрэнэй директор нүхэр Карпов эндэ үгэ хэлээ һэн. Энэ совхоз ажахыгаа тон шадамар бэрхээр эрхилдэг юм. Тус совхоз һайн ургаса, химда сэнтэй овощь хуряажа абадаг. Овощной культурануудые тариха хүдэлмэриие оньһожоруулжа, овощиин өөрынь үнэ химдаруулха шухала. Овощной культурануудые квадратно-гнездовой, квадратна аргаар тариха тухай энэ зүблөөн дээрэ багаар хэлэгдэһэн байна. Иимэ арга хэрэглэгдэдэг заншалтай болошоо гэһэн хэбэртэйгээр тоолодог дээрэһээ энээн тухай хэлэнэгүй гээшэ ха. Хэрбээ иимэ арга хэрэглэгдэдэг байгаа гээшэ һаань, би баясаха байнаб, хэрбээ хуушанайнгаа ёһоор таридаг байгаа һаа, тэрэнээ шэнэлхэ хэрэгтэй. Капуста, помидор болон бусад культурануудые машина хэрэглэжэ тарихын тулада рассада һуулгадаг машинануудые ухаалан зохёохо хэрэгтэй. Тиихэдэ хүсэ гаргашалга бага болохо, ажал хүдэлмэри хүнгэрхэ байна.

Хүдөө ажахын культурануудай ургаса дээшэлүүлхэ тухай асуудал үрэһэ ургуулан абаха хэрэг гуримшуулха, үтэгжүүлгэ хэрэглэхэ тухай асуудалтай нилээд ехэ холбоотой. Минеральна үтэгжүүлгэ ехэ удхашанартай гэжэ бидэнэр бултадаа мэдэнэбди, зүгөөр, тэрэниие хэрэглэхын тулада зөөри ехээр гаргашалагдаха байна. Тиимэһээ нютагай үтэгжүүлгэнүүдые, хамагай түрүүндэ, бүхы наг шэбхэеэ эзэн ёһоор хэрэглэдэг болоёл.

Наг шэбхэ, торф болон нютагай бусад үтэгжүүлгэнүүдые зүбөөр хэрэглээд байгаа гээшэ һаа, бидэнэр ургасые түргэнөөр дээшэлүүлжэ шадахабди. Наг шэбхэеэ дайралдаһан лэ газар руу хаяхагүйн тулада шэбхэ хадагалдаг газар түхеэрхэ хэрэгтэй. Наг шэбхэ хадаа хэрэггүй хаядаһан бэшэ, харин ургаса дээшэлүүлхэдэ хэрэгтэй үнэтэ зүйл болоно.

Извёстко хэрэглэжэ, газарайнгаа хүрьһэ һайжаруулха тухай асуудал тушаа тобшохоноор хэлэхэмни. Эндэ академик Лысенко үгэ хэлээ. Түрүүшээр үгэ хэлэхэ гэжэ һанаагүй байһыень, бидэнэр хэлыт гэжэ тэрэниие гуйһан байгаабди. Нүхэр Лысенкын үтэгжүүлгэ хэрэглэхэ талаар зохёоһон аргые зариман буруушаадаг байна. Гурбан жэлэй саада тээ туршалгынь ажахыда минии ошоходо Т. Д. Лысенко полиие шэнэ аргаар үтэгжүүлжэ, ургуулһан таряагаа намда харуулаа һэн. Мүнөө энэ аргань Москвагай болон бусад областьнуудта һайнаар таарадаг байна.

Энэ асуудалаар Лысенкотэй арсалдадаг эрдэмтэд үшөө бии. Ямар эрдэмтын түлөө голосоо үгэхэ байнаш—гэжэ хэрбээ, намһаа асуугаа һаань, Лысенкын түлөө,—гэжэ зааханшье маргангүйгөөр би хэлэхэ байгааб. Тэрэ аягүй байдалда оруулхагүй гэжэ би мэдэнэб. Юуб гэхэдэ, таарамжагүй юумын хойноһоо тэрэ оролдолго гаргахагүй байха. Нүхэр Лысенко шэнгеэр газараа мэдэдэг эрдэмтэ үсөөн гэжэ би тоолоноб. **(Альга ташалга).**

Сэбэр пар тухай зарим нүхэд эндэ хэлэһэн байна. Москвагай областиин Серебряно-Прудска районой Подхожее тосхоной колхоздо би үнгэрэгшэ жэлдэ хүрэһэн байгааб. Тэрэнэй түрүүлэгшээр хүдэлдэг нүхэр Райский мүнөө эндэ байлсана. Энэ мүн лэ һайн түрүүлэгшэ. Урда тээнь долоон жэлэй һургуулиин директор байһанаа дүрбэн жэлэй урда тээ колхозой түрүүлэгшээр һунгагдаһан байгаа. Тэрэ колхозоо дэбжээхын тулада ехэ юумэ хээ. Теэд энэнь тэрэнэй толгойе бага зэргээр эрьюулжэ болоо гээшэ ха. Тус колхоз 5.342 гектар хахалагдадаг газартай, тэрэнэй 1.285 гектарынь гү, али 24 процентнь сэбэр пар юм. Хэрбээ, энэ сэбэр парта овёстой викэ гү, али горох холижо таряад, ядахын сагта гектар бүриһөө 12 центнер ороо һо абаа гээшэ һаа, энэнь 15.420 центнер концентрированнэ тэжээл болохо байгаа. Энэ тэжээл хэрэглэн 3 мянга гаран центнер гахайн мяха абажа болохо байгаа бшуу. Хэрбээ гахайн мяханай килограммые 10 түхэригөөр сэгнэбэл, колхоз 3 миллион үлүүтэй түхэриг нэмэлтэ олзо оруулха байгаа. Мүнөө тус колхоз оройдоо миллион хахад түхэригэй олзо орүулдаг байхадань, нүхэр Райский һанаа сэдьхэл дүүрэн һуудаг. Хэрбээ энэ колхоздо ажалаа ёһотойл эзэн ёһоор ябуулаад байгаа һаа, 15 миллион түхэриг хүрэтэр олзо оруулжа болохо байна.

Нүхэдүүд, Рязанска областьдо 341 мянган гектар, Тульска—300 мянган, Смоленскэ—220 мянган гектар сэбэр пар бии. Хара хүрьһэтэй бэшэ газартай бусад областьнуудта мүн лэ эды шэнээн сэбэр пар бии. Эдэ сэбэр парнууд ёһотойгоор лэ нюдэ далдалһан ябадал болоно. Эдэ оройдоошье сэбэр бэшэ, харин үбһэ ногоондо дарагдашанхай. Ушарынь, тэдээн дээрэ колхознигуудай мал адуулхын тулада параа зорюута үбһэ ногоондо даруулжархёод байдаг. Танай баялиг иигэжэ дэмы хосоржо байнал, тэдэнээ ашаглаха хэрэгтэй. Зүгөөр, өөһэдынгөө үнеэдтэ эдюулхын тулада колхознигуудые тэжээлээр хангаагүй һаа, энэ арга боломжоёо хэрэглэжэ шадахагүйт. Сэбэр пар болохо газараа зүбөөр хэрэглэхын тулада колхознигуудай үмсын үнеэндэ 6—7 тонно силос үгэхэ хэрэгтэй. Тиигэбэлтнай бүхы колхознигууд параа сэбэр байлгахые оролдохол.

Мэргэжэлтэд тухай хэлэхые хүсэнэб. Эндэ агрономууд, зоотехнигүүд үгэ хэлээ. Хүнүүднай ехээр ургаа, тэдэниие харахада, хэлэхыень дуулахада тоншье аятай байна. Колхозуудай ажахынь ургажа, ажалта үдэрэй түлөөһэн дээшэлээ, хүдөө тосхоной зоной ажабайдал һайжарна. Энэ хадаа залуушуулые бүри ехээр зоригжуулха байна. Залуушуул иишэ тиишээ ябахые оролдохогүй, харин тад һөөргэ, өөрынгөө тосхондо, өөрынгөө колхоздо, өөрынгөө совхоздо бүхөөр түбхинэхые хүсэхэ байна.

Зүгөөр, мэргэжэлтэдтэ анхарал багатайгаар хандаха ябадал манайда олон үзэгдэдэг гэжэ би хэлэхэ байнаб. Манай мэргэжэлтэдые сэгнэдэггүй колхозуудай түрүүлэгшэнэр үшөө бии гээшэ. Үнинэй хүдэлжэ байһан агрономуудай нэгэн һаяхан бэшэг эльгээгээ. Өөрынгөө нүхэрэй колхозһоо гаража ошохо баатай болоһон тухай тэрэ бэшэг соогоо хөөрэнэ. Колхозой түрүүлэгшэ тэрээндэ муугаар хандадаг байгаа, тиигээд районой организацинууд мэргэжэлтые үмөөрөөгүй, юуб гэхэдэ, «Би ошоно гүб, али агроном гү» гэжэ түрүүлэгшэ хэлэһэн байгаа. Энэ агрономые ажалдань үлөөхэ хэрэгтэй гэжэ райондо хэлэхэдэнь түрүүлэгшэ тамгаяа асаржа табяад, гаража ябашаһан байгаа. Теэд тэрэниие партийна организацида дуудажа асараад, тамгаяа орхёош, хэрбээ, мэргэжэлтэдтэ иимэ муугаар хандадаг һаа, партбиледээ орхи гэжэ тэрээндэ хэлэхэ хэрэгтэй байгаа.

Нүхэдүүд! Эрдэм ухаанда түшэглэнгүйгөөр, имагтал үбгэ эсэгэнэрэйнгээ дүй дүршэлдэ түшэглэн ажал хэрэгээ эрхилхые хүсэгшэд тулюур туйган ээзэд болоно гээшэ. Мэргэжэлтэдтэ зохихо анхарал хандуулха, хүдэлмэрилхынь тулада һайн эрхэ байдал бии болгохо хэрэгтэй. **(Альга ташалга).** Мүн тэдэниие шүүмжэлхэшье, дэмжэхэшье хэрэгтэй.

Һургуулинуудые дүүргэжэ агрономууд, зоотехнигүүд болоһон аад, ондоо ажалда хүдэлжэ байдаг хүнүүдэй список намда бии. Эдэ хүнүүд бултадаа ёһотойл агрономууд ба зоотехнигүүд байгаа ёһотой гэжэ би һананагүйб. Тэдэнэй дунда мэргэжэл шэлэн олоходоо эндүүрһэн хүнүүд бии байна. Зүгөөр, хайхарамжагүй муугаар хандаһан дээрэһээнь агрономическа хүдэлмэреэ орхижо ошогшод бии. Тэдэниие ошоол хадань орхижорхихогүй, харин колхозуудтань бусааха хэмжээ абаха хэрэгтэй. Колхозуудай зарим түрүүлэгшэнэр мэргэжэлтэдтэ эндүүтэйгээр хандажа, ажабайдалай дүршэл багатай дээрэһээнь, залуу мэргэжэлтэдые үхибүүд шэнгеэр тоолодог байна. Теэд техникумдэ гү, али институтда һураһан тиимэ хүнүүд теоретическэ һайн бэлэдхэлтэй болоһон дээрэһээ дүршэлтэй болоһон ямаршье хүнүүдые удангүй ахин гаража шадаха байна. Залуушуулда анхаралтайгаар хандаха, тэдэниие дэмжэхэ хэрэгтэй. Таанадай дэмжээд байхада залуу мэргэжэлтэд ехэ дэбжэлтэтэйгээр, үүсхэл хэшээлтэйгээр хүдэлхэ байха.

Хүдөөгэй барилгын асуудалнуудта тогтожо хэлэхыемни зүбшөөгыт. Хүдөөгэй барилга манайда үшөөл тон хангалтагүйгөөр хэгдэнэ. Нүхэдүүд, хүдөө тосхонуудта барилганuудые хэхэ, хамагай түрүүндэ ажахыда хэрэгтэй барилгануудые—малай, шубуунай байрануудые, силосно түхеэрэлгэнүүдые бариха хэрэгтэй. Тиихэтэй хамта колхознигуудай ажаһуудал һайжаруулха тухай бодожо үзэхэ шухала. Колхознигуудта гэрнүүдые барижа үгэхэ, клубуудые бодхоохо хэрэгтэй. Эрхим һайн түрүүлэгшэ, хоёр дахин Социалистическэ Ажалай Герой болоржо алдаршаһан хүн — нүхэр Генералов намтай зэргэлээд президиумдэ һууна. Тиигээд, һайн клуб колхоздонь үгы юм. Нүхэр Пузанчиков баһал колхозой һайн түрүүлэгшэ гээшэ, тиигээд колхоздонь клуб баһал байхагүй.

Нүхэр Люкшин, колхоздотнай клуб бии гү?

Нүхэр **Люкшин:** барихабди.

Та, нүхэдүүд колхознигуудтаа культурна эрхэ байдал бии болгоогүй һаатнай, энэ ушар ажал хүдэлмэридэтнай мууса нүлөөлхэ. Колхознигууд, илангаяа залуушуул хүдөө тосхонуудһаа гаража ошохо. Хүн һайнаар эдеэлхэһээ гадна, сүлөөтэй сагаа культурнаар үнгэргэхые хүсэдэг гээшэ.

Пекарни, бани, столово бариха хэрэгтэй. Тиихэдээ, бултынь нэгэн доро бэшэ, һубарюулһаар бариха хэрэгтэй. Городой ажалшад шэнги, колхознигуудай мүн лэ культурна байдалтай болохын тулада хүдөө тосхонуудай культурые дээшэлүүлхэ хэрэгтэй.

Кадрнууд тухай хэдэн үгэ хэлэхэмни. Бидэнэр олон һайн хүнүүдые хүдөө гаргаабди. Зүгөөр һайшуулай дундуур зарим нэгэн муушуулшье оролсошоһон байна. Колхозой түрүүлэгшэ хүдөөдэ гол шухала хүдэлмэрилэгшэ болоно. Тэдээн тухай оролдолго гаргаха, тэдэниие зүбөөр шэлэн олохо, хүдэлмэридэнь дэмжэлгэ үзүүлхэ хэрэгтэй. Зарим областьнуудта колхозуудай түрүүлэгшэнэр хододоо һэлгэгдэжэл байдаг. Энэ буруу гээшэ. Зүгөөр, хүнэй оройдоошье бираха хэбэргүй байгаа һаань, һэлгэхэ хэрэгтэй даа. Зүгөөр энэмнай эгээн лэ бэлэхэн замынь гээшэ. Колхозой түрүүлэгшэнэрые анхарал оролдолготойгоор һурган хүмүүжүүлхэ хэрэгтэй.

Нүхэдүүд! Үгэеэ дүүргэхэ зуураа, манай зүблөөн тон һайнаар үнгэрөө гэжэ хэлэхые хүсэнэб. Энэ зүблөөнэй һүүлээр эмхидхэлэй горьтой хүдэлмэри хэгдэхэ ёһотой болоно. Орондомнай мяхан ехэ хэрэгтэй. Талха хилээмэн бии, хартаабха бии, хэрбээ хартаабха салатайгаар эдибэл һайн даа. Тиихэдэ хартаабха гахайн шараһан мяхатай эдихэдэ бүришье һайн гээшэ.

Мүнөө орон доторнай ажал хэрэгнай амжалтатайгаар ябажа байна. Манай социалистическэ индустри хүгжэнэ. Промышленностиин, барилгын хэрэг хүтэлбэрилгые шэнэдхээд байхадамнай, экономикоёо бүри түргэнөөр урагшань дабшуулха шэнэ арга боломжонууд нээгдэхэ. Советскэ арад өөһэдынгөө инженернүүдые, эрдэмтэдые дэлжээн гаргаа, мүнөөнэй эгээн түрүү техникэ байгуулаа. Өөһэдынгөө амжалтануудаар бидэнэр бүхы дэлхэйдэхиниие гайхуулнабди. Манай арадай ажабайдалые бүри ехээр һайжаруулаад байгаа һаамнай, манай амжалтанууд үшөө ехээр нүлөө үзүүлдэг болохо. Энэ ямар удхатайб гэхэдэ, арадай ажахын үндэһэ һуури болохшо хүндэ промышленностиие саашадань бэхижүүлхэ зуураа, бидэнэр хубсаһа хунар бүри олоор оёхо, элдэб продуктнуудые, тиихэдээ юрын продуктнуудые бэшэ, харин һайн продуктнуудые элбэгээр гаргаха, гэр байра бүри олоор бариха, арадай бусад хэрэглэмжэнүүдые хангаха ябадал болоно. Манай советскэ арад дэлхэй дээрэ эгээн лэ һайнаар ажаһуудаг байха ёһотой. Энэ агууехэ уг зорилгоёо бидэнэр туйлажа шадахабди. Агууехэ Октябрьска Социалистическэ революциин илаһанһаа хойшо үнгэрһэн дүшэн жэл түүхын тиимэ ехэ үе бэшэ гээшэ. Зүгөөр, энэ үе соо бидэнэр үнэхөөрөөл асари ехэ амжалтануудые туйлажа, урдань экономическа талаараа гээгдэнги, таряашадай орон байһан ороноо, мүнөө түрүү социалистическэ индустриальна гүрэн болгообди. **(Нэрьемэ альга ташалга).**

1957 ониие шиидхэхы жэл болгохын тулада, 1—2 жэл соо, эгээн ехээр һаань 3 жэл соо мяха хүсэд хүрэхөөр абадаг болохын тулада таанадай бүхы юумэ хэхэ байһандатнай лаб этигэнэб. Манай Коммунистическэ партиин XX съездын табиһан зорилгонууд амжалтатайгаар бэелүүлэгдэхэ гэжэ бидэнэр бултадаа этигэнэбди. **(Нэрьемэ удаан альга ташалга. Бултадаа хүл дээрээ бодожо зогсоно).**

Улан-Удын Кировэй нэрэмжэтэ олзоборилгын артелиин гэшүүд «Промышленность, барилга хүтэлбэрилхэ хэрэгые саашадань улам һайжаруулха тухай» нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэлэй тезисүүдтэй танилсажа байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: механическа цехын агитатор И. А. Портнягин хүдэлмэришэдтэ тус тезисүүдые уншажа байна.

А. Мантаевай фото.

Промышленность, барилга хүтэлбэрилхэ хэрэгые саашань улам һайжаруулха тухай асуудалые республикымнай ажалшад эдэбхитэйгээр зүбшэн хэлсэнэ

Оёдолшодой үгэ

«Промышленность, барилга хүтэлбэрилхэ хэрэгые саашань улам һайжаруулха тухай» нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэлэй тезисүүдые Улан-Удын оёдолой фабрикын цехүүдтэ зүбшэн хэлсэбэ. Фабрикын инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, оёдолшод үгэ хэлэжэ эдэ тезисүүдые һайшаан дэмжэхэ зуураа, промышленностиие хүтэлбэрилхэ хэрэгтэхи дутагдалнуудые өөһэдынгөө предприятиин жэшээ дээрэһээ харуулба.

—Промышленность болон барилгын хүдэлмэриие хүтэлбэрилгын талаар мүнөө тохёолдодог дутагдалнууд нүхэр Хрущевой элидхэлэй тезисүүд соо харуулагдаа,—гэжэ фабрикын экономистка нүхэр Ведерникова хэлэбэ.—Манай фабрика республика доторхи оёдолой гансахан предприяти болоно. Үйлэдбэриень мэргэжүүлэн, нэгэ янзын хубсаһануудые оёдог болгохо тухай хэлсэгдэһээр үнинэй. Теэд бодото дээрээ юуншье хэгдэнэгүй. Шалтагааниинь юуб гэхэдэ, тус асуудал Федерациин Нютагай промышленностиин министерстводэ баталагдаагүй дээрэһээ—шиидхэгдэнэгүй. Тэрэшэлэн түсэблэлгын хүдэлмэриин муугаар табигдаһан ушарһаа предприятимнай ехэхэн хохидолдо ороно. Жэшээнь, олон зүйлэй хубсаһа оёхын хажуугаар, хуушан хубсаһа халаха, хадхаха түсэб манда үгтэдэг. Энэ хүдэлмэри фабрикада, мүн гүрэндэшье аша туһа хүргэнэгүй. Городто хэды олон мастерскойнууд, олзоборилгын артельнүүд бииб. Тэндэ хуушан хубсаһа хадхахада таарамжатай ха юм.

Фабрикын халаанай мастер нүхэр Белозерова промышленность болон барилгын хүдэлмэриие шэнэ гуримаар хүтэлбэрилхэдэ предприятинуудай материально-техническэ талаараа һайнаар хангагдадаг болохо тухайда хэлээ. Тиигэбэл предприяти түүхэй эдээр хангадаг организаци хоёрой хоорондохи холбоо барисаан һайжарха, предприяти үйлэдбэрилһэн эд бараагаа сэхэ худалдаа наймаанай организацинуудта тушаадаг болохо байна,—гэбэ.

Е. Ширапов.

Хүдэлмэришэд һайшаана

Кяхтадахи гуталай фабрикын хүдэлмэришэд «Промышленность, барилга хүтэлбэрилхэ хэрэгые саашань улам һайжаруулха тухай» КПСС-эй Центральна Комитедэй Секретарь Н. С. Хрущевой элидхэлэй тезисүүдтэй ехээр һонирхон танилсана.

Фабрикын цех бүридэ тус тезисүүдые зүбшэн хэлсэжэ байна. Партии, Правительствын зүгһөө олон зоной үзэмжэдэ табиһан энэ шухала асуудалые үгэ хэлэһэн хүдэлмэришэд ехээр һайшаана.

Промышленностяа саашадань бүри хүгжөөхэ зорилгоор энэ асуудалые ажалшан зоной зүбшэлгэдэ табиһаниинь угаа ехэ удхашанартай. Манай фабрикын хүдэлмэридэ горьтойхон дутагдалнууд бии. Жэшээлхэдэ, зарим станогууд хүсэд хэрэглэгдэнэгүй, мүн түсэблэлгын талаар дутуу юумэнүүд олон. Заримдаа түүхэй эдээр хүсэд хангагдаагүйһөө боложо, түсэбөө дүүргэнэгүйбди. Тогтоол соо хэлэгдэһэнэй ёһоор, шэнэ гуримай бэелүүлэгдэхэдэ, промышленна предприятинуудай хүдэлмэринь эли бодо һайжарха бшуу,—гэжэ цехын мастер нүхэр Г. П. Неволин хэлэбэ.

Фабрикын дирекци бүтээн гаргадаг зүйлнүүдэйнгээ шанарые улам һайжаруулхын тула шухала хэмжээнүүдые хараалжа, хүдэлмэришэдэй суглаан дээрэ табиба. Тэдэнь продукциин үнэ сэнгые химдаруулха, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, мүнгэн зөөри арьбалха зорилготой.

Тезисүүд соо хэлэгдэһэн дутагдалнууд манай хүдэлмэридэшье бии. Министерствонүүдэй мэдэлдэ байдаг нютагай предприятинуудые ажалшадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй мэдэлдэ оруулаа һаа, тэдэнэй хүдэлмэринь нилээд һайжарха һэн.

Г. Дубровский, Кяхтын гуталай фабрикын директор.

Барилгын һайжарха байһанда найдана

«Бурмонголстрой» трестын барилгашад «Промышленность, барилга эрхилхэ хэрэгые саашань улам һайжаруулха тухай» нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэлэй тезисүүдтэй танилсажа байна. Барилгын хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилдэг комбинадай парторганизациин секретарь нүхэр Седорычев тус тезисүүдые өөһэдынгөө хүдэлмэришэдтэ уншажа үгөө.

Энэ комбинадай модо хюрөөдэдэг цехын хүдэлмэришэд нүхэр Хрущевой элидхэлэй тезисүүдые зүбшэн хэлсэжэ, ехэтэ һайшааба.

Олохон ушарта манай республикын министерствонүүд, управленинүүд зарим асуудалые хоорондоо хаялсаад, удаан саг соо шиидхэдэггүй байна. Жэшээнь, дурсагдагша комбинат Улан-Удын гортопһоо модо абажа хюрөөдэдэг. Теэд гортопой складта модоной хэдышье байхада хюрөөдэхэ модогүйдөөд хүдэлмэреэ байлгаха баатай болодог.

Трестын барилгашадай ондоо нэгэ участогта агитатор нүхэр Сибко мүн лэ тезисүүдые уншажа танилсуулаа. Бурят-Монголые Иркутска областьтой нэгэ экономическа район болгоходо таарамжатай гэжэ олон хүдэлмэришэд һанамжалаа. Мүн трестын аппарадта болоһон зүбшэн хэлсэлгэдэ инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд эдэбхитэйгээр хабаадалсаба. Месткомой түрүүлэгшэ нүхэр Дмитриев барилгын хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилдэг предприятинуудтай холбоо барисаагүй дээрэһээ барилгашадай түсэбөө дүүргэхэ ябадалда ехэ һаад ушардаг тухайнь хэлэбэ.

Ф. Башухаев, «Бурмонголстрой» трестын үйлэдбэриин таһагай начальник.

КИНО

„Адуушанай дуун“

Холо саагуур уурхайтан, сэнхирлэн манарагша Бурядай уужам тала. Добо гүбөөнүүд хойно хойноhоо долгитон миралтаhаар нюдэнэй хараahaa аалихан холодон далда орошоно. Энэ гайхамшагта орон нютагай барагдашагүй баялигые, гоё hайханиие, hүр жабхаланта солые тобойтор наашань гаргажархиhандал ирагуу hайхан аялгатай хүсэтэ хүгжэм сэдьхэл зүрхэ доторhoo доhолуулан хүдэлгэнэ.

Холоhoo хүхюу сэнгүүн ошотомо дуунай нэрьехэ абяан сууряатан соностожо, улам улам бүри дүтэлhөөр шангадан эршэдэжэ, үргэн элдин тала дайдые зэдэлүүлнэ.

Дуушанай хонгёо хоолойгоор дуулахань дүтэлэ дүтэлhөөр ойртоходоо: тээхэлзэhэн хара хээрэ мори унаhан, тэгшэ сэбэр бэетэй, согтой харахан нюдэтэй, залуухан адууша хүбүүн Түмэн гэдэг бии болошоно.

Ургы сэсэгэй, үбhэ ногооной hайханда дахан эдеэлэн бэлшэhээр, хадые дабан ябаhан адууниинь тэрэнэй ирагуу дууе шагнаархаhандал hэгнэгэрхэн толгойнуудаа үргэнэ. Ургы сэсэгүүд, hуга урганги хилгана, зэлэ татама хүхэ ногоон хүрэтэроо шэдитэ дуунайнь аялгые дууряажа найгана хэбэртэй.

Набтаршаг гүбөөгэй нюрган дээрэ Бадма Мархансай хоёр аажамаар тамхилжа hуухадаа энэ талын дундаhaa бурьялан гараhан дууе hайхашаан шагнана.

Игэжэ «Адуушанай дуун» гэжэ Мосфильмын зохёон гаргаhан, манай бурядай мүнөө үеын байдалые харуулhан, түрүүшымнай хүгжэмтэ комеди эхилнэ.

Энэ хүгжэмтэ комедиин сценариие манай бурядай мэдээжэ уранзохёолшо Дашарабдан Батажабай бэшэhэн юм.

Тус картинын гол удхыень тобшохоноор хөөрэбэл иимэ.

Социализмhaa коммунизм тээшэ шууд зорижо ябаа бурят-монгол араднай онсо бэлигтэй хүбүүд, басагадаар айхабтар олон юм. Тэдэнэй дундаhaa шалгаржа гараhан бэлигтэй нэгэ залуу хүбүүн тухай фильм соо хэлэгдэнэ. Колхозой эрхим дуушан Түмэн Жаргалов нүхэдэйнгөө дунда онсо илгарма hайхан хоолойтой. Хуушанай дуушан Бадма, үбгэнэй шабинь тэрэ байха юм. Зүгоор, багшань шадаха мэдэхэеэ бултыень шаби Түмэндоо дамжуулан үгөөд, бэшээр туhалха аргынгаа барагдахада консерваторидо ошожо, элитэ ехэ дуушадта заалгаха hурахыень дурадхана. Бадма үбгэнэй энэ нангин хүсэлые колхозой правлени халуунаар дэмжээд, Москвагай консерваторидо Түмэниие эльгээхээр шиидэнэ.

Түмэнэй консерваторидо эльгээгдэхэ болоходо дурлаhан инаг басаганиинь — Сэсэг намайе орхёод ябашахань гэhэндэл дурагүйтэн арсана. Хайрата нүхэрөө hургуулида эльгээжэ бэеhээ холодхоохогүйн тухайда оролдолго гаргана. Энэ, Сэсэг басаганиинь hаяхан багшын hургуули дүүргээд, түрэл колхоздоо ажаллахаар ерэhэн байгаа.

Сэсэгэйнгээ эльгээхэ дурагүйе Түмэн мэдэхэдээ дурлаhан гансаяа алдажархиюужам гээд hургуулида ошохоёо арсана. Тиигээдшье, басагандань дуратай, hанаархадаг Шагта гэдэг Сэсэгэй мүрөөрнь мүшхэн дахалдана. Гансал энэ Шагтада Түмэнэй эндэhээ холодожо үгэхэнь хэрэгтэй байгаа бшуу. Юундэб гэхэдэ, тэрэ hамбаандань Сэсэг басаганай дурые тэрэ буляаха бодолтой байба.

Харин Бадма үбгэн өөрынгөө аша басаган Сэсэгтээ Түмэниие hургуулида эльгээхыень ойлгуулан хэлэнэ: тэрэнэй бэлигые Сэсэг игээд лэ бууряажархиха ёhогүй. Бүхы колхозоороо Түмэниие Москва хото hургуулида мордуулна.

Хүгжэмэй бэшэгые мэдэхэгүй байhан шалтагаанhaa Түмэн консерваторидо абаhаар орожо шадаагүй. Теэд тушаан болоходоо Түмэн милицидэ баригдажа, тэндээ ажалда ороно. Ирагуу hайхан хоолойтой байhан дээрэhээнь милициинхид уранhайханай кружокто ябуулжа, хүгжэмэй бэшэгтэ Түмэниие hургана. Нэгэ жэл милицидэ хүдэлhэнэйнгөө, тиихэ зуураа хүгжэмэй бэшэг шудалhанайнгаа hүүлдэ Түмэн консерваторидо абтана. Зүгөөр, Түмэн өөр тухайгаа гансашье үгэ нютагайхиндаа бэшээгүй. Нютагаархинаа гомодхоохоб гэжэ ехэ hанаата болоно. Хамаг hанал хүсэлөө хүгжэмэй бэшэг шудалхын хэрэгтэ зорюулжа, шалгалтадаа түрүүшээр унаhанаа харюулха гэжэ үсэдоор оролдоно.

Сэсэг өөрынгөө нүхэр Түмэнhөө аргагүй тэсэбэритэйгээр бэшэг мэндые хүлээн, хүлеэн байна.

Түмэн Сэсэг хоёрой хоорондо хабшуулдадаг Шагта гэдэг «Түмэн шамайгаа мартаа» гэжэ Сэсэгтэ үнэншүүлхые ехэтэ оролдоно. Мүн тэрэнэйнь хажуугаар почтын ахалагша Сэсэгэй бэшэг hурахаяа эндэ ходо ерэхэдэнь «Москвада басагад олон, шамайе hанахааршье бэшэ ябаhан байха» гэжэ сэдьхэлыень бүри хүдэлгэнэ. Хүнүүдэй хэлэхэдэ үнэншэжэ, урма зоригоо Сэсэг хухараагүй. Үнэн зүрхэнэйнь халуухан дуран гансал Түмэнтээ хододоо ябаа.

Шагта Москвада болохо моридой урилдаанда хабаадалсахаа ошоно. Сэсэгэй Түмэндэ эльгээhэн бэшэгые Шагта абабашье, зорюута Түмэндэ дамжуулан үгэнэгүй. Урилдаанай үедэ Түмэн Шагта хоёрой морид бэшэнhээ hуга hүрэн урагшаа шуумайна. Яаба хээбашье Түмэнэй морин түрүүлжэ ерэнэ.

Милицидэ ороод хүдэлжэ байhан тухайнь инаг басаган Сэсэгтэнь, колхознигуудтань дуулгахагүйе урилдажа ябахадаа Түмэн гуйна.

Консерваторидо ороогүй тухайгаа телефоноор түрүүлэгшэдээ хэлэhыень, тэрэнь тушаан болоходоо буруугаар ойлгоhон байба ха. Харин мүноо болошоhон хойно, тэдэниие сошордуулhанай хэрэггүй. Юундэб гэхэдэ, тэрэ хоёрдохёо шалгалтада бэлэдхэхэдээ хайшаншье гэжэ консерваторидо орожо шадаха байhандаа найдана.

Шагта «урилдаанда гараха байhысмни Түмэн лэ hаалта хээ, тэрэ мэхэшэ, яяр хүн. Hурахынгаа орондо милициин органдо хүдэлдэг байба» гэжэ угтаhан уулзаhан нютагайхидтаа, инагхан Сэсэгтэнь дуулгана.

Колхознигууд, мүн Түмэниие hургаhан хуушанай дууша Бадма үбгэн иимэ ябадалыень дуулахадаа сэдьхэлээ доhолгон, уур сухал болоно. Hөөргэнь бусааhан бэшэгээ Сэсэг абахадаа аргагүй сэдьхэлээ гажаржа, гомдоhондоо шуу татан хаяжархина. Бадма үбгэн түрүүлэгшэ хоёр Түмэниие зэмэлхэ бэшэг Сэсэгээр бэшүүлжэ эльгээнэ. Хүшэр бэрхэшээлтэй сагуудай харгыень хаахада Сэсэг арюухан дурандаа урбанагүй.

Майор Бугровой туhаламжаар Түмэн ехэ амжалтатайгаар студентнэрэй концертдэ хабаадажа, эрхим дуушан байhанаа тодоруулна. Тиигэжэ Түмэн консерваториин нэгэдэхи курсын студент болоно.

Түрэл колхоздонь найр нааданай боложо байха үедэ Түмэн хүрэжэ ерэнэ. Бадма үбгэн, Сэсэгхэниинь Түмэниие ехэ хүндэтэйгөөр угтана.

Фильмын хуряангы удха, хүгжэлтэнь иимэ.

Фильм эхинhээ hүүл хүрэтэрөө баяр жабхалангаар, жаргалта сэнгэлиг социалис байдалай ошоор нэбтэрэнхэй. Түрэл Бурят-Монголоймнай гайхамшагта hайхан байгаали манай хүхюун солбон, габшагай ажалша хүн зон үнэн зүбөөр, үнэншэмөөр харуулагдаа гэжэ hанагдана. Режиссер А. В. Фролов, оператор А. Г. Масленников гэгшэд ехэ шадабаритайгаар гоё hайхан газарнуудые шэлэн оложо, бодото байгаалиимнай зураг дүрсые фильмын кадрнууд болгон буулгажа шадаа. Экран дээрэ Бурядай уужам тала, Сэлэнгэ мүрэн, Байгал далай, ой модые, мүн гэнжэтэн hунаhан хадануудые hайхашаан байжа харанабди.

Фильмын эдэ үйлэнүүд аятай зохидоор найруулан зохёоhон хүгжэмөөр дууряагдан дэмжэгдэнэ.

Гэбэшье, эндэ бурядай ажабайдалые, байгаалиинь харуулжа байгаа хадаа, бурят дуу хүгжэмые hайса оруулаа хадань, бүришье hонирхолтой болохо байгаа hэн ха гэжэ hанамаар.

Түмэниие үдэшэлгэ, мүн арадай hайндэр, ёохор наадан, мори урилдаан яhала hайнаар харуулагданхай. Энэ хадаа режиссёрой болон операторай мэргэжэл шадабариие элеэр гэршэлнэ гээшэ. Тэрэшэлэн Москвада, Чайковскиин памятнигай хажууда болоhон үйлэ hонирхолтой. Милициин отделени, клуб соо, мүн консерваторидо болоhон ушарнууд энеэдэтэй, зугаатай байна.

Энэ хадаа хэhэн бүхы юумэнүүдээ тиимэ хэмэл бэшэ, үнэнхэ зүрхэнhөөл, боложо байhан юумые эли тодоор, ойлгосотой этигэлтэйгээр харуулна. Гэбэшье, Түмэнтэйгөө уулзажа инаг дураяа холбон байха үедөө халуун дурлалаа тобойтор гарганагүйлтэй. Дурлаhан Түмэн тээшэ шэртэн байhан нюдэнүүдынь нэгэл хүйтэншэгөөр харагдаад, тиимэ ёhотой доторойнь хүн бэшэ юм гү гэжэ hанал түрэхөөр. Залуу, түрүүшынхеэ наадажа байhан артистка байhан туладаа мэргэжэл дүршэлөөр багадажа, хэрэгтэй үедэнь өөрынгөө hанал бодолые тодорхой, ойлгосотойгоор харуулха шадабаринь бага дутана гү гэжэ hанамаар.

Ехэ hонирхолтойгоор хаража байхаар, фильмын дундаhaa тобойжо гараhан Шагтын образые БМАССР-эй искусствонуудай габьяата ажал ябуулагша Б. Аюшин бии болгоо. Эндэ артист Аюшинай одоошье хүсэд тэбхэжэhэн шадабари мэргэжэлтэй байhаниинь элитэ харагдана. Түмэнтэй ажалдашье, инаг дуранайшье харгыда мүрысэжэ, үрдилдэжэ ябаhан хүнэй абари зангые нарин нугалбаритайгаар харуулжа шадаа. Фильмын ямаршье үйлэдэнь наадахадаа Шагтын гаргаhан аашань, хэhэн юумэниинь булта бодомжотойгоор, тусхай зорилготойгоор хэгдэhэн, гүйсэд удхынь ойлгохоор харуулагдана.

Шагтын образые артист Буянта Аюшин аргагүй hайнаар гаргажа шадаа гэжэ тусгаар тэмдэглэе. Энэнь хадаа фильмын ехэ hайн талань гэжэ тоолонобди.

Мархансайн ролиие РСФСР-эй габьяата артист Ч. Генинов ехэ хүхюу, согтой түргэн абари зантай баян дэлгэр ажабайдалаараа хүхижэ омогорхожо ябадаг енгүүтэй хошонтой үбгэжөөл болгожо харуулна. Артист Генинов хадаа театрынгаа сценэшье дээрэ, фильмдэшье наадахадаа өөрынгөө онсо бэлигээр, тусгаар илгарма наадалгаараа, уран бэрхэ мэргэжэл шадабаряараа харагшадай дура сэдьхэлые миил татажархидаг.

Богонихон энэ тэмдэглэл соо фильмын бүхы hайн талыень тоолохын аргагүй. Юрэнхыдөө энэ фильм hайнаар зохёон табигдаhан гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Энэ хадаа тэрэнэй сценари бэшэгшэ авторай, кино буулгагшадай арсалтагүй амжалтань болоно гээшэ.

Бидэ мүноо фильмын гол наадагшад тухай тогтое. Фильмын түрүүшын кадрнуудые харахадаа гол герой болохо залуу адуушан Түмэн Жаргаловтай (артист В. Манкетов) танилсанабди. Наранда шатажа хүрилhэн сэлмэг сэбэр шарайтай, ирагуу hайхан хоолойтой, орон нютагтаа айхабтар дуратай хүбүүнэй дуулажа ябахые харахада угаа hонирхомоор.

Ойроо хүртөөгүй эмниг морин гэнтэ хорёогоо эбдэжэ, хүдөө тээшэ гүйжэ арилна. Шууялдаан, үймэлдөөн, мориной түбэрөөн, нажаганаан дуулдана. Бари, бари тэрэниие, Түмэн,—гэжэ байжа хүнүүдэй hүхирэлдэхэ соностоно. Тэрэ үедэнь соол эмниг мориной бушаганажа ябахадань, угтуулан Түмэн гүйлгэнэ. Тэрэнэй тээ хойнохононь Шагта зуралзана.

Түмэн илажа гараба. Хулжажа ябаhан эмниг мори тэрэ түрүүн ургалаа. Зүгөөр амжалта туйлахадаа, тэрээгээрэ омгорходоггүй, даруу, хүлеэсэтэй зантай. Харин тиихэдэнь Шагта Түмэндэ гартаhандаа дураа гутанги.

Энэ үедэ Сэсэг ерэнэ (Артистка Д. Джурабаева). Дурлаhан ганса басагантаяа Түмэн уулзахадаа, Москвада hургуулида ошохомни гэнэ. Саашадаа ходо сугтаа ябаха, одоол хагасахагүйбди гэжэ hанажа ябаhан Сэсэг нүхэрэйнгөө hургуулида ошохыень дуулахадаа ехээр сэдьхэлээ зобооно, hанаата болоно. Hургуули дүүргэжэ ерэхэдэнь Түмэнэй бэлэглэhэн Малаадай гэжэ унагые Сэсэг абахагүйб гэжэ арсана.

Залуу артист В. Манкетов аятай зохидхон зангаараа, сэхэ сэбэр бэеэрээ, гэрэлтэй hаруул нюураараа ба онсо илгарма хоолойгоороо харагшадай дура татана. Залуу адуушанай шэнжэ дүрсые, аяг аашые харуулхадаа үнэншэмөөр, зүбөөр наадана. Юрэнхыдөө артист Манкетов бэлигтэй, залуу адуушанай дүрсэ шэнжые мартагдашагүй hайнаар харуулжа шадаа гэлтэй. Зүгөөр, ехээр сэдьхэлээ хүдэлгэжэ, hанаата боложо байhан, дурлаhан инаг Сэсэгтээ уулзажа байhан үенүүдые харуулхадаа зарим тэды дутагдалтай, тиимэ этигэмээр үшөөл харуулжа шадаагүй бэшэ аа гү. Энэ ямар ушарhaa болооб тэхэдэ, кинодо түрүүшынхеэ наадаhан залуухан артист байна. Мүн мэргэжэл шадабариншье хүсэд hалбараагүй байжа болоо. Гэбэшье, артист В. Манкетовэй кинодо түрүүшынхеэ hайнаар наадаhаниинь ехэ ханангяар тэмдэглээд, саашадаа шэнэ амжалтануудые туйлахын түлөө мэргэжэл шадабаряа улам нарижуулхыень хүсэхэ байнабди.

Таджигай залуу артистка Долорон Джурабаева Сэсэгэй рольдо Түмэнhөө дутахагүйгөөр наадаа гэхээр. Артистка Джурабаева Сэсэгэй ролиие гүйсэдхэхэдээ юрын, энэрхы hайн сэдьхэлтэй, арюун сэбэр бодолтой басагые үнэншэмэ зохидоор харуулжа шадаа. Сэсэг басаганай наадажа байхые харахадаа залуу наhанай эршэ хүсэнэй, уян зөөлэр хөөрхэн басаганай дура татама хүсые мэдэржэ hуухаар.

РСФСР-эй габьяата артист И. В. Таров колхозой түрүүлэгшэ Енхобо Балбаровые наадахадаа үнэншэмэ зохидоор харуулна.

Түмэнэй багша Бадма үбгэнэй мартагдашагүй образые Киргизскэ ССР-эй арадай артист М. Рыскулов шадамар бэрхээр наадана.

Зоригтой, зүрхэтэй, дорюун хүхюу бурят хүбүүн Доржые Загастайн дунда hургуулиин hурагша Саша Дамбиев hайнаар наадана. Наадахадаа юрын хүбүүнэй образые тиимэ гоёолтогүйгөөр, шадамараар тэрэ харуулна. Хэжэ байhан юумэндээ бүхы hанал бодолоо зорюулна. Энэ хүбүүн залуухан аад, бэлигтэй, саашадаа hайн артист болохо шадабаритай хүбүүн байна гэжэ тоолонобди.

Мүн фильмын hонирхолтой, ухаан сэдьхэлдэ оромоор ушарынь гэхэдэ милициин майор Бугровой (артист Доронин) тодоржо гарама образ болоно. Гадна милициин моришон Конкиной (артист Белов), концертмейстер Лидия Ивановнагай (артистка Попова) образууд мартагдашагүй. «Адуушанай дуунда» наадалсаhан, Бурят-Монголой драматическа театрын артистнууд Д. Дондоков, Г. Лосев, Р. Гаврилов гэгшэд мүн лэ hайнаар наадана гэлтэй.

«Адуушанай дуун» хадаа бурят-монгол арадай мүнөөнэй ажабайдалые харуулhан түрүүшын фильм болоно. Энэ фильм болбол манай бодото байдалые үнэн зүбөөр харуулна гэжэ бидэнэр тоолонобди. Эндэ баялиг hайхан байгаалимнай, мүн тэрэнэй тон гол болохо ажалша hайхан хүнүүдынь яhала hайнаар харуулагдаа. Картинын сюжет бултанда ойлгосотой, hонор. Экран дээрэ бидэ мүнөө үедэ боложо байгаа бодото байдалые, ажалша хүнүүдые, тэдэнэй хүсэл оролдолгые, залуу инагуудай унтаршагүй инаг дурые элитээр харанабди.

Уранзураашад А. В. Мягков, А. И. Тимин гэгшэд гоё hайхан зурагаараа бурят ороной байгаалиие, колхознигуудай байдалые hайнаар харуулжа шадаа.

Мүн лэ Е. Н. Кашкевичын ударидалга доро бэшэгдэhэн абяан, хүгжэмүүд шэхэндэ хонгёо hонороор дуулдахаар хэгдэhэниинь hайшаалтай.

Фильм доторхи хүгжэм юрэнхыдөө яhала ирагуу hайханаар дуулдажа, харагшадай дура сэдьхэлээ хүдэлгэмөөр байна. Энэ хадаа мэдээжэ композитор Соловьев-Седойн амжалта гээшэ. Гэхэтэй хамта, бурят арадай гоё hайхан аянгатай дуу, хүгжэмүүд үшөөл багахан. Композитор Соловьев-Седой бурят арадай hайхан хүгжэм дууе бүхы талаhaань харуулхын тулада Бурят-Монголдомнай ерэжэ, шэнэ хүгжэм дуунуудые бэшэжэ абажа хэрэглэхэ гэжэ оролдоогүй гээшэ ха.

Мүн бурят зондо эгээ hонирхолтой hүр харбаан юундэшьеб фильмдэ харуулагдаагүй. Манай hанахада эдэ зарим тэды дутагдалнууд усадхагдаhан байбал, фильм үшөө ехэл hонирхолтой боложо шадаха hэн.

В. ХАЛМАТОВ, БМАССР-эй арадай артист.

Залуу мэргэжэлтэд

Зооветинститут дүүргэhэн эрдэмтэ агрономуудай нэгэдэхи, эрдэмтэ зоотехнигүүдэй арбан дүрбэдэхи табилгада зорюулhан баярай суглаан hаяхан партиин Областной Комитедэй ехэ зал соо болобо.

Заседанида КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой нэгэдэхи секретарь А. У. Хахалов, БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ Д. С. Болсохоев, БМАССР-эй зооветеринарна институдай багшанар, студентнэр, городой партийна, советскэ организацинуудай түлөөлэгшэд байлсаа.

Институдай hуралсалай таhагые даагша В. Я. Суетин баярай суглаае нээбэ.

45 студентнүүдтэ эрдэмтэ зоотехнигэй, 49 студентнүүдтэ эрдэмтэ агрономой дипломууд барюулагдаа. Тэрэ тоодо агрономуудые бэлдэдэг факультедэй студентнэр И. Трофимов, М. Карпов, А. Карпова, А. Мошкин, Ц. Нечкина, зоотехническэ факультедэй студент И. Мартынов эрхим сэгнэлтэтэйгээр институдаа дүүргэбэ.

Шэнэ бүлэг мэргэжэлтэд манай республикын, Ирхүүгэй ба Читын областьнуудай, Якутска АССР-эй МТС-үүд, колхозууд, совхозуудта хүдэлмэрилхэ юм.

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой нэгэдэхи секретарь А. У. Хахалов обкомой үмэнэhөө залуу мэргэжэлтэдые халуунаар амаршалжа, ажал хүдэлмэридөө амжалта туйлахыень хүсэбэ.

Залуу мэргэжэлтэдэй зүгhөө эрдэмтэ агроном Лхамажапов, зоотехник Труднева гэгшэд харюугай үгэ хэлээ.

Баярай суглаанай түгэсхэлдэ Ленинэй орденто Бурят-Монголой оперо ба балетэй театрын артистнар концерт табяа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Бурят-Монголой зооветеринарна институт дүүргэhэн агрономууд болон зоотехнигүүд (зүүн гарhaa) зоотехник П. Раднаев, агроном В. Батуев, зоотехнигүүд П. Алдаев, М. Мулонов, Г. Базаров, С. Цыдыпов, агрономууд Д. Жигмытов, Б-Н. Раднаев.

А. Мантаевай фото.

Үсхэлтэй библиотекарь

Хандагатайн леспромхозой модошод сүлөөтэй сагтаа библиотекэдээ ерэжэ, ном, газетэ уншадаг болонхой. Эндэ хододоо гуримтай зохид дуратай номоо абажа болохоор байдаг. Тус библиотекэ хамта 9 мянга тухай элдэб янзын hонин номуудтай юм.

Библиотекые даагша Наталья Ивановна Карпенко уншагшадта hонирхолтой номуудые дурадхадаг.

Уншагшадай тоо олошоруулхын, хүнүүдые номдо дуратай болгохын тула Н. И. Карпенко саг сагтаа уншагшадай конференци үнгэргэдэг болоо. Тиимэ конференци А. Фадеевэй «Залуу гварди» гэжэ романаар, М. Шолоховой «Поднятая целина», М. Горькиин «Фома Гордеев» гэжэ номуудаар болоо.

Тэрэнhээ гадна, библиотекэдэ уранhайханай литературын вечер, асуудал харюугай вечер хододоо үнгэрнэ. Эдээндэ уншагшад эдэбхитэйгээр хабаадана.

Библиотекын хүдэлмэриин hонирхолтойгоор табигдаhанhaa, hайнаар эмхидхэгдэhэнhээ боложо ном уншагшадай тоо олошороо. Мүнөө тус библиотекэhээ 900 гаран хүн ном абажа уншана.

А. Крушельницкий.

Тугалша хүгшэн Дулма Галанова

Түнхэнэй аймагай XVII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой тугалшан Дулма Гонжиповна Галанова энэ жэлдэ 60 наhа хүрэбэ. Энэ хүгшэнэй үүрэй толоноор бодоод үдэшын харанхы болотор шударгуу гэгшээр ажаллажа байхыень харахадаа зарим нэгэн залуу басагад атаархан харадаг юм. Дулма Гонжиповна колхозойнгоо үүлтэртэ малай фермэ дээрэ хорин табан жэл ажаллажа байна. Тугалнуудые абажа hайнаар тэжээдэг түлөөгөө дайнай урда тээ ВСХВ-дэ хабаадаhан юм.

Тугалнуудые эхэhээнь hалгаажа, түлигдэдэггүй байрада тэжээдэг аргые Дулма Гонжиповна 1953 ондо аймаг соогоо түрүүшынхеэ хэрэглээ hэн. Тэрэ гэhэнhээ хойшо нэгэшье тугалынь гарзалаагүй.

Үндэр наhатай болоhон дээрэhээнь Дулма Гонжиповнада нэмэлтэ ажалта үдэрнүүд үгтэдэг болоо. 1956 ондо 700 гаран ажалта үдэр оложо нэмэлтэ түлбэритэйгөө 973 болоhон байна. Өөрынгөө хүбүүн басаган хоёртой 1867 ажалта үдэр оложо, 5525 түхэриг мүнгэ, 204 пүүд таряа абаа.

Дулма Гонжиповна колхозойнгоо мал ажалые хүгжөөхэ хэрэгтэ иигэжэ оролдосотойгоор хабаадалсана. Hүүлэй гурбан жэлэй туршада Хүдөө ажахын бүхэсоюзна выставкэдэ хабаадалсажа, медальнуудаар шагнагданхай.

Б. Машкинов.

Воскресник болобо

Хэжэнгын аймагай «Коммунизм» колхоздо hаяхан воскресник үнгэргэгдэжэ, 500 гаран кубометр модон бэлэдхэгдэбэ. Бэлэдхэгдэhэн модон хюрөөдэгдэжэ, сажан болгогдоо. Колхознигууд П. Бороев, Ц. Балдуев болон бусад воскреснигтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаа.

Д. Николаев.

Болоhон ушар

Колхознигууд хулгайшаниие барилсаба

Амбаарта хулгайшанай hүни орожо, элдэб зөөри тоноhон тухайда Бичурын аймагай XIX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой правлениинхид 1956 оной декабрь hарада милициин таhагта дуулгаhан юм. Милициин хүдэлмэрилэгшэд хулгайшаниие тэрэ доронь тодоруулжа ядахадаа, милицидэ туhалха бригадын гэшүүдтэ даабари үгэhэн байгаа.

«Мэшээгтэй юумэ бариhан нэгэ хүн манай эндэ бии болобо»,—гэжэ Ара Хэрээтын Ждановай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн Б. Гомбоев энэ оной февралиин 22-то милицидэ дуулгаа hэн. Милициин хүдэлмэришэдэй тэрэ дары Ара Хэрээтэ ошожо, танигдаагүй хүнэй саарhые шалгахадань тэрэ хүн Афанасьев гэжэ фамилитай байгаа. XIX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой амбаарhaa хулууhан юумэнүүд энэ хулгайшанай мэшээг соонь олдоо.

Хулгайшан Афанасьев элдэб хүнүүдтэй, тэрэ тоодо: Сахьяев, Д. Гомбоев гэгшэдтэй хамтаржа, Ждановай нэрэмжэтэ колхозой хони хулуужа эдиhэн байгаа. Хулгайшан Афанасьев урданшье хулгай хэhэнэйнгээ түлөө хэдэ дахин сүүдлүүлhэн байба.

Колхозой гэшүүдэй hэрэмжэтэй байдаг дээрэhээнь, хулгайшад саг соогоо баригдаа. Мүнөө Афанасьев туhамаршадтаяа хамта сүүдлүүлхэсэ байна.

Ж. Дармаев.
милициин лейтенант.

В. И. Ленинэй Зохёолнуу... 16-дахи том чешскэ хэл... дээрэ хэблэгдэбэ

ПРАГА, апрелиин 3. (ТА... Чехословакиин телеграфна аг... вын мэдээсэhэнэй ёhoор, Чехо... вакиин гүрэнэй политическэ ли... турын хэблэл В. И. Ленинэй... хёолнуудай 16-дахи том хэбл... гаргаа.

Австриин Коммунистическэ партиин XVII съез...

Австриин Коммунистическэ ... тиин XVII съезд Венэдэ дүр... үдэр үргэлжэлөөд, хүдэлм... дүүргээ.

Центральна Комитедэй тоо... элидхэлые съезд шагнаа. Пар... XVI съездhээ—1954 онhoo —... шо Австрида ехэ хубилалта... болоо гэжэ КПА-гэй түрүүл... И. Коплениг хэлээ. Энэ үе соо... даанхай, демократическа Авст... hэргээхэ тухай гүрэнэй догов... гар табигдаhан байна. Мүн я... шье сэрэгэй бүлэглэлнүүдтэ хаб... дахагүй гэhэн уялга Австри аб...

Гэбэшье, hүүлэй үедэ Авст... правительство арадай аша ... hада харша политика ябуулна... элидхэлшэ тэмдэглэбэ. Тусхай... Венгридэ болоhон үймөөнэй ... правительство буруу ябуулга хэ... мүн Австриин газар дээрэ Эб... рамдалай Бүхэдэлхэйн Сов... секретариадай ажал хүдэлмэ... хориhон байна. Гэхэтэй хамта ... стриин газар дээрэ «Сүлөөтэ Е... па» гэжэ радиостанци хүршэ ... нуудтамнай эсэргүү хорото ном... хэнэ гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэ...

Советскэ Союзай Коммунист... скэ партиин түлөөлэгшэ, КПСС ... ЦК-гэй гэшүүн Б. Н. Пономаре... үгэ хэлэхэдэ, делегадууд нэр... альга ташалгаар угтаба. Нүхэр ... номарев КПСС-эй Центральна ... митедэй даалгабаряар Австр... Коммунистическэ партиин X... съездэ, Австриин бүхы коммун... нуудта, оронойнь ажалшадта ... дүүгэй халуун амаршалга хүр... Үгынгөө түгэсхэлдэ Б. Н. Поно... рев энэ съездэ КПСС-эй Центра... на Комитедэй эльгээhэн амарш... гые уншаhан байна.

Мүн Хитадай Коммунистиче... партиин ЦК-hаа, ахадүү бү... коммунистическэ, хүдэлмэришэ... партинуудhaa съезд амарша... абаа.

Венгриин хүдэлмэришэнэй со... листическэ партиин түлөөлэ... Д. Марошанай Австри ерэхэ ... дэнь, Австриин правительствын ... саhан дээрэhээ, Д. Марошан съе... дэ хабаадагшадта Будапешт... радиогоор хандажа үгэ хэлээ.

И. Копленигэй элидхэлээр аб... hан резолюцида КПА-гэй ЦК-... политика hайшаагдаа. ... Ф. Фюрнберг гэгшын элидхэл... «Австриин социализмда орохо ... тухай гол зүйлнүүд» гэжэ резо... ци баталагдаа.

(ТАСС).

Хитадай арад зоно... ажабайдал hайжарн...

ПЕКИН, апрелиин 3. (ТАСС... Хитадай гүрэнэй промышленност... предприятинуудай хүдэлмэриша... салин хүлhэн 1952 онойхи... орходоо 1956 ондо 33,5 процент... дээшэлээ.

Мүн таряашадайшье олзо до... нилээд дээшэлээ. 1952 онойхидо ... ходоо хүдөөгэй арад зон 61,8 п... центээр ехэ юумэ худалдажа а... даг болобо гэжэ «Гунжэньжиба... газетэ бэшэнэ.

Иорданиин правительство Советскэ Союзтай дипломатическа харилсаатай болохо гэж... шиидээ

ЛОНДОН, апрелиин 3. (ТАСС... Рейтер агентствын корреспонд... тын Амманhaa мэдээсэhэнэй ёhо... Иорданиин Министрнүүдэй Сов... Советскэ Союзтай дипломатическ... харилсаа тогтоохо гэжэ шиидхэ... ри гаргаа.

США-да панхарууталга улам олошорно

НЬЮ-ЙОРК, апрелиин ... (ТАСС). Июниин 30-да дүүрэхэ ... байhан финансын жэлэй эсэ... 72800 панхарууталга болохонь ... жэ тоолобоб гэжэ федеральна сү... тэ панхарууталгын асуудалнууд... эрхилдэг таhагай хүтэлбэрила... шэ Эдвин Кови мэдүүлээ.

Нёдондо жэлдэ 62086 панхару... талга болоhон байгаа. Эгээн ... панхарууталга 1932 ондо болоhо... юм. Тиихэдэ 70.049 панхарууталга ... болоhон байна.

Редактор Д. Л. ЛОБСАНОВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам. редактора—32-74. отв. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни, сельского хозяйства—47-59, пропаганды и переводов—35-14, культуры и быта, промышленности—34-05, местной информации и писем—24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров —16.

Н 00391. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № 2131.